

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA
V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

KATEDRA VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ A ENVIRONMENTÁLNÍHO
MODELOVÁNÍ

**Stráž ochrany přírody ve veřejné správě České
republiky**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: prof. Ing. Pavel PECH CSc.

Diplomant: Jiří ČERNUŠÁK

© 2012

ZADÁNÍ PRÁCE

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Stráž ochrany přírody ve veřejné správě České republiky“ vypracoval samostatně pod vedením prof. Ing. Pavla PECHA, CSc., a že jsem uvedl všechny literární prameny, ze kterých jsem čerpal.

V Praze dne 30.4. 2012

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Ing. Pavlovi Pikolovi, Ph.D. za odborné vedení a rady při zpracování mé diplomové práce.

Dále bych rád poděkoval své rodině a svým blízkým za podporu nejen při psaní této diplomové práce, ale i během celých studií.

STRÁŽ OCHRANY PŘÍRODY VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ
ČESKÉ REPUBLIKY

NATURE CONSERVATION GUARD IN THE PUBLIC
ADMINISTRATION OF THE CZECH REPUBLIC

Abstrakt

Práce se zaměřuje na jednu ze součástí ochrany přírody České republiky – strážce přírody. Důraz je kladen zejména na strážce přírody jmenované a spravované krajskými úřady. Vzhledem k velmi omezenému množství literatury a publikací, které by se tímto tématem zabývaly, jsem se rozhodl, vytvořit ucelenou stať, která by jej zpracovávala vyčerpávajícím způsobem.

Cílem této studie tedy je rozbor a výklad právní úpravy strážce přírody, včetně objasnění základních právních pojmů spjatých s tímto institutem a včetně zpřehlednění historického vývoje tohoto subjektu. V samostatných kapitolách je provedeno vyhodnocení platné legislativy a odhalení stávajících nedostatků a mezer. Při psaní jsem studoval právní prameny a využil všechny dostupné publikace a články, české i cizojazyčné. Teoretické poznatky jsem porovnal s vlastními praktickými zkušenostmi a dlouholetými zkušenostmi odborníků, kteří funkci strážce přírody vykonávají. Kromě komplexnosti díla je právě toto porovnání teoretických a praktických poznatků dalším velmi důležitým a jedinečným přínosem této práce. Vše jsem doplnil o vlastní návrhy na změny, o kterých se domnívám, že by vyřešily současné problémy a posunuly tento institut ochrany přírody správným směrem.

Tato diplomová práce by mohla být využívána při přípravě zájemců o výkon funkce strážce přírody a také jako pomůcka při environmentální výchově.

The thesis concentrates on one of parts of the Czech Republic nature conservation – nature guards. The accent is put mainly on nature guards designated and managed by county councils. Considering the very limited amount of literature and publication dealing with this matter, I have decided to compose an essay looking thoroughly into the issue.

So, this thesis is aimed at the analysis and the interpretation of legal regulations related to nature guards, including explanation of basic legal concepts connected with this institute as well as comprehensible overview of its historical development. The evaluation of legislation in force and the disclosure of existing

imperfections and loopholes have been made in separate sections. In the process of my thesis writing, I was studying legal sources and utilizing all available Czech as well as foreign language publications and articles. I compared theoretic knowledge with my own practical experience and with long-time experience of experts working as nature guards. Besides the complexity of the thesis, this comparison between theoretic and practical knowledge represents another very important and unique asset of this dissertation. I have completed the thesis with my own suggestions of modifications that would solve, in my opinion, current problems and move this institute of nature conservation in the right direction.

This dissertation might be utilized in the training of candidates for nature guards and as an aid in the environmental education as well.

Klíčová slova

Český svaz ochránců přírody (ČSOP), AOPK, správa NP, veřejný činitel, úřední osoba, pytláctví.

Nature Guards, Forest Guards, Nature Ranger, Straży ochrony przyrody
Rezerwat Przyrody

Obsah

1	Úvod	12
2	Cíle diplomové práce	14
2.1	Hlavní cíle.....	14
2.2	Dílčí cíle	14
2.3	Rozvedení cílů	14
3	Metodika a postup při tvorbě práce.....	16
4	Rešerše literatury	17
4.1	Terminologie	17
4.2	Charakteristika a popis stráží	18
4.3	Historie vzniku stráží přírody	19
4.4	Právní úprava na úseku stráží přírody	20
4.5	Pohled za hranice ČR.....	20
4.6	Zhodnocení a možná vylepšení.....	21
4.7	Motivace	21
5	Ochrana přírody	23
6	Terminologie.....	24
6.1	Veřejná správa.....	24
6.2	Úřední osoba – veřejný činitel.....	24
6.3	Institut strážce	26
6.4	Pravomoc.....	26
6.5	Působnost	26
6.6	Správní delikt.....	27
7	Charakteristika a popis stráží	30
7.1	Druhy stráží	31

7.1.1	Myslivecká stráž.....	31
7.1.2	Lesní stráž.....	33
7.1.3	Rybářská stráž.....	35
7.1.4	Vodní stráž.....	37
7.1.5	Stráž přírody	38
8	Historie ochrany přírody a vznik stráží.....	40
8.1	12. stol. – 19.stol.	40
8.2	1918 - 1938.....	41
8.3	1939 - 1989.....	41
8.4	Vznik ČSOP	43
8.5	Ochrana po roce 1990	44
9	Právní úprava na úseku stráží přírody.....	46
9.1	Mezinárodní úmluvy v ochraně přírody a krajiny.....	46
9.2	Základní pilíře	47
9.3	Zřizování stráží přírody.....	50
9.4	Strážce jako úřední osoba.....	52
9.4.1	Oprávnění a povinnosti	53
9.4.2	Sankce ukládané strážemi přírody	54
10	Provádění ochrany přírody podle ZOPK	56
10.1	Obecná ochrana přírody a krajiny podle ZOPK	56
10.1.1	Ochrana dřevin	57
10.1.2	Ochrana jeskyní	57
10.1.3	Ochrana paleontologických nálezů.....	57
10.1.4	Významný krajinný prvek	58
10.1.5	Krajinný ráz a přírodní park.....	58
10.1.6	Přechodně chráněná plocha	59
10.2	Ochrana zvláště chráněných území	59

10.3	Památné stromy	60
10.4	Zvláště chráněné druhy živočichů a rostlin	60
11	Pohled za hranice ČR	61
11.1	Amerika	61
11.2	Afrika.....	61
11.3	Evropa	61
11.3.1	Stráže přírody na Slovensku	62
11.3.2	Stráže přírody v Německu.....	63
11.3.3	Stráže přírody v Polsku	63
12	Zhodnocení a návrhy možných vylepšení	65
12.1	Zhodnocení funkce stráží přírody.....	65
12.2	Návrh na vylepšení	66
12.3	Zhodnocení právní úpravy a návrhy na její změnu	67
13	Závěr.....	70
14	Seznam literatury	72
14.1	Publikace	72
14.2	Články a periodika	74
14.3	Cizojazyčné zdroje	75
14.4	Zákony	76
14.5	Internetové zdroje	78
15	Přílohy	81

Seznam použitých zkratk

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

ČSOP – Český svaz ochránců přírody

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

EUROPARC – Federace přírodních parků v Evropě

CHKO – chráněná krajinná oblast

IUCN – Mezinárodní svaz ochrany přírody

KČT – klub českých turistů

MŽP – Ministerstvo životního prostředí ČR

NP – národní park

SSM – Socialistický svaz mládeže

SZOPK - Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny

TIS – Nezávislé sdružení přátel přírody

WWF – Světový fond na ochranu přírody

Zákon ČNR – zákon České národní rady (1989 - 1993)

ZOPK – Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Sb. – Sběrka zákonů

Sb. m.s. – Sběrka mezinárodních smluv

Z.z. – Zbierka zákonov Slovenskej republiky (1939 – dosud)

Ř.z. – Říšský zákoník (1848 – 1918)

Motto: Neexistuje rozpor mezi správně prováděnou turistikou a oprávněnými zájmy ochrany přírody. (Černohlávek 1997)

1 Úvod

Tuto diplomovou práci jsem psal s cílem přiblížit čtenářům bohatou minulost, vývoj a aktuální stav ochrany přírody a krajiny v České republice. Představuji zde subjekty zabývající se ochranou přírody nejen v naší historii, ale hlavně osoby, které si kladou takové ambice nyní.

Naše současné chování k přírodě ovlivňuje nejen aktuální stav našeho životního prostředí, ale v převážné většině i dalekou budoucnost. Je tedy nanejvýš důležité si tato fakta nejen uvědomit, ale zamyslet se nad naším chováním, snažit se lépe pochopit přírodní zákonitosti a přizpůsobit naši činnost šetrnému využívání přírodních zdrojů.

Zachování a citlivý přístup ke krajině a přírodě je možné dle mého názoru ovlivnit dvěma nejdůležitějšími směry. Tím prvním je výchovné působení na všechny osoby, které na Zemi žijí. K této osvětě je možné využívat nejen internet, ale především veškeré telekomunikační prostředky např. noviny, knihy, časopisy, televizi apod. Druhým nástrojem, na který je třeba klást důraz, je vzdělávání a výchova nejmladší generace.

Environmentální výchova v České republice doznává vzestupnou tendenci, v dnešní době můžeme nalézt zvláště na poli práce s dětmi velké množství školních aktivit a zájmových kroužků přibližujících dětem problematiku ochrany přírody. Přesto je stále nutné vyhledávat nové možnosti, jak poskytovat informace, získávat nové znalosti a dovednosti a vést i širokou veřejnost k přemýšlení o změnách svého chování k přírodě.

Bohužel samotné zprostředkování znalostí o přírodě a následcích špatného chování nestačí. Tak jako v ostatních odvětvích lidského života je třeba nastavit

mantinely pro lidské chování, stanovit sankce, které budou následovat za vybočení z mantinelů a v případě, že nepostačí hrozba této sankce a k závadnému chování dojde, pak také tuto sankci použít. Pravidla takového chování upravují právní normy a zároveň také stanoví sankce za jejich porušení. Tyto normy najdeme v různých právních předpisech. Stejně tak český právní řád upravuje řadu institutů, které nad dodržováním stanovených pravidel bdí. Jeden z těchto dohledů zajišťují také strážce přírody, které jsou ústředním tématem mé práce. Vzhledem k tomu, že se však jedná o problematiku velmi složitou, odbornou a poměrně roztržitou snažil jsem se ji přiblížit i vysvětlením základních právních pojmů spjatých právě s legislativním rámcem úseku ochrany přírody a krajiny, ale také zasazením strážce ochrany přírody do veřejné správy a také představením dalších subjektů, které s ochranou přírody souvisí.

2 Cíle diplomové práce

2.1 Hlavní cíle

1. Vymezení základních právních pojmů spjatých s výkonem stráže přírody.
2. Shrnutí historického vývoje stráží přírody.
3. Vyhodnocení platné legislativy na úseku stráží přírody s poukazem na zjištěné nedostatky.
4. Návrhy možných zlepšení k optimalizaci zjištěného stavu.

2.2 Dílčí cíle

- a) Vedle shrnutí historického vývoje i jeho zpřehlednění,
- b) poukázání na nedostatky v právních normách a mezery v zákonech,
- c) návrh formy a novelizace změn právních norem,
- d) vytvoření celkového pojetí institutu stráže přírody.

2.3 Rozvedení cílů

V dnešní době je téma ochrany přírody velmi známé, populární a diskutované. Polemiky s tímto motivem probíhají jak na poli odborném, tak i mezi laickou veřejností. Vzhledem k tomu, že se ochranou přírody zabývám již mnoho let zvolil jsem si za ústřední téma své práce problematiku méně známou, často opomíjenou, dle mého názoru však velmi důležitou – strážce přírody.

Oblast stráží přírody nebyla dosud komplexně zpracována. Jednotlivé studie zabývající se tímto institutem vždy pokrývají pouze část této problematiky. Z tohoto důvodu jsem si stanovil jako hlavní cíl mé práce vytvořit ucelenou stať, která zahrnuje nejen celou materii týkající se stráží přírody, ale zabývá se také historickým vývojem tohoto institutu a srovnává naši právní úpravu těchto úředních osob s právními úpravami v zahraničí. Komplexnost práce jsem se tedy snažil podpořit

historickým a geografickým zasazením této části veřejné správy do jejího celkového rámce.

Jelikož se domnívám, že oblast stráží přírody není veřejnosti dostatečně blízká, bylo mým cílem vytvořit celkové pojetí, které by bylo pro laickou veřejnost dostatečně pochopitelné a zajímavé, ale na druhé straně neztratilo svoji odbornou úroveň a přínos. Doufám, že tato práce by mohla zároveň posloužit jako nástroj environmentální výchovy u dospělé generace.

Při studiu této problematiky, ale i ve své praxi, jsem narazil na různé nedostatky právní úpravy a také na mezery, kdy právní úprava úplně chybí. Na tato místa považuji za důležité nejen upozornit, ale také je nutné přemýšlet o jejich změnách.

V závěru své práce bych se chtěl zamyslet nad budoucím vývojem této části ochrany přírody a nastínit možné směry, kterými by se mohla ubírat.

3 Metodika a postup při tvorbě práce

Tuto problematiku jsem zpracovával s důrazem na studium odborných článků a literaturu v oblasti správního práva, ochrany přírody a krajiny, terénním výzkumu a na systémové analýze informací získaných z konkrétní praxe veřejné správy ČR.

Postup při tvorbě diplomové práce:

1. Studium a rešerše odborné literatury, odborných článků, zákonných úprav a internetových stránek.
2. Analýza a syntéza informací získaných z otevřených zdrojů.
3. Konzultace s odborem životního prostředí krajského úřadu.
4. Shrnutí a zhodnocení zjištěných informací.
5. Návrhy možných zlepšení.

4 Rešerše literatury

4.1 Terminologie

Předloženou diplomovou prací jsem se snažil vypracovat ve srozumitelné formě, přesto bylo pro přesnost důležité užívat i odbornou právní terminologii. Na počátku práce je proto zařazen výklad vybraných nejdůležitějších právních pojmů, na kterých je celá práce postavena, jsou jimi:

- veřejná správa,
- veřejný činitel – úřední osoba,
- institut stráže,
- pravomoc,
- působnost,
- správní delikt,
- přestupek.

Při objasnění těchto pojmů jsem se opřel o obecnou právní literaturu zaměřenou na výuku a rozbor správního práva, která jasným a srozumitelným způsobem oblast veřejné správy, a tedy i institut strážní ochrany přírody, popisuje prof. Kindl (1998) nebo (Sládeček, 2009). Základní publikací byla právní učebnice kolektivu autorů Hendrych a spol. (2003) Správní právo - obecná část, která obsáhle mapuje veřejnou správu a správní právo včetně úseků ochrany životního prostředí. Takto získané informace jsem porovnal s učebnicemi Policejní akademie ČR (Staša, 2001) Úvod do českého správního práva a Nástin přednášek ze správního práva a rozšířil směrem k institutu úřední osoby dříve nazývané veřejný činitel a postupoval až ke strážím ochrany přírody. Neméně přínosným zdrojem v této oblasti je i internetová stránka provozovaná Ministerstvem spravedlnosti ČR - juristic.cz. Získaná data jsem doplnil postřehy publikovanými JUDr. Matesem (2000)

v odborných člancích časopisu Veřejná správa, týdeníku vlády České republiky určeném pro státní správu a samosprávu a samozřejmě rozборы platných norem týkajícími se problematiky ochrany přírody v člancích časopisu ochrana přírody (Stejskal, 2002), (Havelková, 2007), (Hartel, Křenová, Hruška, Dušek, 2010), (Tittelbachová, 2011). Při přiblížení těchto pojmů dále čerpám z publikace Nové postavení a úkoly stráží od Jiřího Staňka (2000) určenou fyzickým osobám, které jsou, nebo budou, ustanoveny strážemi. Kniha v době vydání pružně reagovala na účinnost zákona č. 238/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), který přinesl zásadní změnu v postavení stráží a přiznal jejich výkonu oprávnění a pravomoci veřejného činitele - úřední osoby. Tato publikace je i v současné době uceleným zdrojem informací začínajících strážců. Součástí této knihy je i nástin historie ochrany přírody a krajiny, který jsem využil k doplnění kapitol o vývoji stráží zařazených v této diplomové práci. Neméně cenné postřehy jsem získal z odborných článků rozebírajících výkon funkce stráží (Langrová, 2007)

4.2 Charakteristika a popis stráží

Následuje obecná charakteristika strážce, jako popis osoby historicky se starající o svěřené záležitosti v určité zájmové oblasti např. rybářství nebo myslivectví. Kontinuálně pokračuji až k vývoji institutů zabývajících se danou problematikou v rámci zaměstnání nebo ve volném čase v různých asociacích např. v Agentuře ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) nebo v Českém svazu ochránců přírody (ČSOP). Výchozí údaje jsem získal z věstníků Ministerstva životního prostředí ČR, periodik a výročních zpráv vydávaných Českým svazem ochránců přírody a Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a samozřejmě publikací autorů (Ptáček, 2005) a (Moravec, 2009).

Další odstavce této kapitoly jsem věnoval jednotlivým druhům stráží upravených naším právním systémem. Prvním z nich je myslivecká stráž jako jedna z nejstarších institucí, dostatečně popsána v mysliveckých příručkách a upravená zákonem o myslivosti. Právní řád České republiky zná i další stráže např. lesní stráž, která zajišťuje ochrannou službu v lesích při jejich obecném používání občany. Rybářská stráž dozírá na řádné provádění rybolovu a zjišťuje zdroje znečištění vodních toků. Neopominul jsem ani v nedávné době zaniklou vodní stráž, jejíž úkoly převzal vodoprávní dozor. Stěžejním a zároveň spojovacím článkem s dalšími pasážemi této studie je popis stráží přírody.

Základním zdrojem informací pro zpracování této problematiky byla publikace *Nové postavení a úkoly stráží* od Jiřího Staňka (2000). Neméně cennou literaturou pro pochopení činností stráží je časopis *Ochrana přírody*, ve kterém lze průběžně nalézt odborné články zabývající se rozbohem současného stavu na úsecích ochrany a krajiny, ale zároveň i diskuse o možných změnách a alternativách, jak tuto složitou problematiku zlepšovat. Obdobným periodikem s nepřeborným zdrojem odborných článků je i časopis pro ochranu přírody a krajiny *Veronica* vydávaný za podpory Ministerstva životního prostředí ČR. Dále jsem studoval rozsáhlou interní literaturu a metodické příručky vydávané Ministerstvem životního prostředí ČR.

4.3 Historie vzniku stráží přírody

V části přibližující historii se zabývám vývojem institutu stráže přírody počínajícím soukromými snahami o ochranu zvěře sahajícími do 13. století. Následuje období osvícenského romantismu označované jako období vzniku veřejně prospěšné ochrany přírody a období vyhlášení samostatného státu. Vznik prvních chráněných krajinných oblastí (CHKO) v ČR, v této etapě vývoje českého státu institut ochrany přírody spadal překvapivě pod ministerstvo školství a osvěty. Období socialismu, je známé snahou o pokračování v ochraně přírody zájmovými organizacemi začleněnými většinou pod Socialistický svaz mládeže (SSM). Současný trend pojetí problematiky ochrany přírody a krajiny se vyznačuje především úsilím o sladění právních norem našeho státu s normami zavedenými v rámci států Evropské unie. Informace o historii a vývoji ochrany přírody jsem

získal z odborných článků časopisu Veronica (Čeřovský, 2004), periodik Ochrana přírody a internetových zdrojů Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a internetových stránek vybraných správ chráněných krajinných oblastí.

4.4 Právní úprava na úseku stráží přírody

Stěžejní právní úprava problematiky stráží přírody je obsažena v zákoně č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (ZOPK), který upravuje např. podmínky ustanovování stráží, pravidla pro výkon funkce strážce, práva a povinnosti strážců. Nástroje k výkonu funkce strážce upravují také další právní normy jako je zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, v platném znění nebo zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění. Při psaní této části práce jsem nejvíce využil znění zákona o ochraně přírody a krajiny, jeho komentovaného znění a již citované kapesní příručky Stráž přírody (Malá, 2000). Podpůrným pramenem literatury byla kniha Přestupky a jiné správní delikty (Flegl, 1998), zákon o přestupcích s komentářem (Hrozinková, Kučerová, 2009), (Pekárek, Průchová, 2000) a v neposlední řadě také odborné články z časopisů Ochrana přírody a Právní rádce.

4.5 Pohled za hranice ČR

Pro lepší pochopení celého institutu strážce přírody jsem považoval za důležité porovnat právní normy platné na území našeho státu s platnou legislativou dalších zemí. První pohled jsem směřoval do USA, kde mě zaujal postup ochrany přírody související se vznikem NP Yellowstone a prvními Rangers. Za zdroj jsem použil internetové stránky národního parku Yellowstone a literaturu autorů Walkera (2006) a Toddiho (2009), (Dana, 1980) a (Anderson, 2000).

Velmi zajímavou, zároveň však úplně odlišnou, je také činnost stráží v nejrozsáhlejších přírodních parcích světa - v Africe (Hayward, 2009), (Gobetze, 2009) a (Gibbon, 2005).

Nejširší možnost srovnání ale nabízí studium institutu stráží přírody v zemích, které jsou s ČR spjaty územně – Slovensko, Německo a Polsko. Vliv EU, stejné právní kořeny, historické souvislosti a mentalita lidí, to vše jsou vlivy, které společně utvářely naše právní systémy. Proto i soudobé právní úpravy si jsou mnohem bližší než v zámorí. Za zdroj dat jsem použil příručku Anny Juskové (2008) a internetové zdroje nebo publikaci od Adamce (2005).

4.6 Zhodnocení a možná vylepšení

Všechny získané informace a úvahy nad nimi jsem použil k vyhodnocení současného stavu a vypracování návrhů na možné vylepšení naší právní úpravy úseku stráží přírody. Návrhy jsem přitom čerpal i z odborných článků např. Mlčoch (2007).

4.7 Motivace

Přestože jsou historické kořeny spojené s ochranou přírody v naší zemi bohaté, neexistuje mnoho publikací, které by uceleně zpracovávaly pohled na výkon veřejné správy v oblasti ochrany přírody. Metodika bývá odvozena od různých právních norem a v historii se zaměřovala spíše na oblast myslivosti nebo rybářství. Postupem času pak i u nás dospěla kultura společnosti k vědomí důležitosti zachování přírodního bohatství pro další generace. Nově vytvářené právní normy proto postupně zohledňují nejenom v této problematice rozvinuté právo Evropské unie, ale i hlasy odborníků a zájmových organizací o potřebě kvalitních právních norem k udržení naší nádherné krajiny. Bohužel vzhledem k chování některých lidí nelze vystačit pouze s platnými pravidly chování, která omezují prostor lidského jednání a propagačními letáky, ale v některých případech je nutné použít k ochraně přírody a krajiny i sankcí stanovených k vymahatelnosti těchto zákonů. Je však velmi důležité, aby strážci byli jako veřejní činitelé dostatečně a kvalitně vyškoleni a nedocházelo tak k překračování a zneužívání jejich kompetencí, byť ve jménu ochrany našeho přírodního dědictví. Takové vybočení z pravomocí strážce navíc

zveřejněné neodborně a nevhodným způsobem v masovém komunikačním prostředí, může dlouhodobě negativně naladit mínění veřejnosti.

Smyslem této práce není pouze zhodnocení současné právní legislativy strážů přírody, ale současně také přiblížení celé této problematiky širší veřejnosti. Při komplexním studiu tohoto tématu nebylo možné si nevsimnout různých nedostatků, jež se vyskytovaly v minulosti. Některé z nich však přetrvaly až do současnosti, a proto přicházím s náměty na jejich odstranění.

Povýšení strážů ochrany přírody na úroveň úřední osoby je krok správným směrem a to nejen z pohledu osob pečujících o zachování přírody a krajiny, ale i z pohledu tvorby a vývoje naší právní kultury. Zároveň také přispěje ke snížení ekonomické zátěže státu při odstraňování škod napáchaných nesprávným hospodařením nebo nevhodným chováním některých jedinců.

5 Ochrana přírody

Přírodou lze označit vše, co nás obklopuje, rostliny, živočichy, horniny a minerály, jakož i celkový ráz krajiny. Vše můžeme shrnout jako přírodní bohatství Země. Z důvodů zachování tohoto klenotu dalším generacím je nutné odhalit hodnoty přírodního bohatství a na základě těchto poznání zabezpečit jeho účinnou ochranu.

Moderní ochrana přírody je poměrně mladý institut využívající poznatků jiných vědních oborů a zároveň uznávající potřeby současné moderní společnosti a ekonomický rozvoj státu, které vytváří prostor pro jejich společnou harmonii. Uchování zdravé přírody je morální povinností zakotvenou v právních předpisech České republiky s významnou podporou mezinárodního práva.

Ochranu přírody můžeme rozdělit do dvou stupňů. V prvním stupni hovoříme o ochraně obecné, kterou zákon chrání většinu běžně se vyskytujících rostlin, živočichů, vodních toků, lesů nebo jeskyní. Druhou oblastí je ochrana zvýšená, pečující o ohrožené živočichy, chráněné druhy rostlin a památné stromy, tzn. pečující ve druhém stupni jen o některé druhy, které by již bez pomoci člověka z naší přírody nenávratně zmizely.

Samotný výkon ochrany zabezpečují různé instituty veřejné správy. Patří mezi ně myslivecké stráže, lesní stráže, rybářské stráže a zejména stráže přírody, o nichž pojednává tato diplomová práce.

6 Terminologie

Při vzniku této práce jsem měl na zřeteli její přínos co nejširší veřejnosti, ale zároveň vytvoření díla, které by komplexně zpracovávalo danou problematiku a neztratilo odbornou úroveň. Při profesionálním pojetí této stati jsem se nemohl vyhnout odborným výrazům, zejména pojmům úzce souvisejícím s tímto tématem. Pro lepší srozumitelnost i pro laickou veřejnost jsem zařadil na začátek práce krátký exkurz vybraných právních pojmů obsažených v dalších kapitolách. Pochopení těchto termínů je pro celou látku velmi důležité a zásadní, neboť jsou jejími základními pilíři.

6.1 Veřejná správa.

Pojem veřejná správa není jednoduché přesně vymezit, neboť neexistuje jeho obecně uznávaná definice. V negativním pojetí veřejnou správou rozumíme vše, co není činností zákonodárnou a soudní. V pozitivním popisu bychom mohli veřejnou správu chápat jako poskytování veřejných služeb ve veřejném zájmu. Tuto činnost poskytují nejenom orgány státní správy a samosprávy, ale v určitém měřítku i pověřené fyzické a právnické osoby. Činnost veřejné správy je vázána právem a ústavními zásadami. Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (Ústava ČR). Tuto zásadu dále zpřesňuje listina základních práv a svobod: kdy státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví (Listina základních práv a svobod).

6.2 Úřední osoba – veřejný činitel

Nový trestní zákoník účinný od 1. ledna 2010, změnil koncepci ochrany dřívějších veřejných činitelů a jejich označení. Ke změně názvu dochází na základě přiblížení našich právních norem legislativě EU. Nově již tedy hovoří o tzv. úřední

osobě a rozšiřuje ochranu těchto osob, podle mezinárodních dohod, i na cizí úřední osoby. Abychom mohli subjekt považovat za úřední osobu, musí se svojí činností podílet na zabezpečování chodu státu. Plní úkoly vycházející z přenesené působnosti státní správy a používá při tom pravomocí svěřené mu v rámci těchto úkonů.

Podle ustanovení § 127 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákona, je úřední osobou ten, kdo plní úkoly státu nebo jinak zabezpečuje chod společnosti a stát mu k tomu poskytuje pevně stanovené pravomoci.

Úřední osobou je podle toho zákona:

- a) soudce,
- b) státní zástupce,
- c) prezident České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky nebo jiná osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci,
- d) člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci,
- e) příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie,
- f) soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce,
- g) notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař,
- h) finanční arbitr a jeho zástupce,
- i) fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží.

Z výše uvedeného ustanovení lze vyhodnotit, jakého respektu by měla činnost stráží požívat statutu v očích široké veřejnosti. Statut úřední osoby lze poskytnout i osobě, která vystoupila na podporu nebo ochranu vlastní úřední osoby. Je tedy pochopitelné, že trestní zákon zná několik skutkových podstat trestných činů, které směřují proti úřední osobě nebo které naopak mohou úřední osoby spáchat (Trestní-řízení, 2009).

6.3 Institut stráže

Za institut stráže se považuje výkon veřejné správy, ochrana veřejného statku prostřednictvím fyzických a právnických osob za určitých pevně stanovených podmínek. Jedná se o propůjčení výkonu státní správy v rámci projevu dekoncentrace státní správy. Označení stráže není používáno nijak dlouho. Původně byly tyto osoby, jejichž náplní byla ochrana v oblasti rybářství, myslivosti nebo lesa, nazývány hlídači, přísežní strážní zřízenci, přísežní hajní a později přísežná stráž.

Ke změně tohoto označení dochází pouze v souvislosti s vývojem českého jazyka. Změna je tak pouze gramatická, ne významová.

6.4 Pravomoc

Pravomocí je souhrn práv, prostředků a nástrojů umožňující plnění delegovaných úkolů. Pravomoc umožňuje osobě v dané pozici svým rozhodováním ovlivnit jednání podřízených osob. Čím je hierarchie pravomocí vyšší, tím jasnější je i odpovědnost za provedené rozhodnutí.

6.5 Působnost

Působnost lze popsat jako souhrn práv a povinností, státem poskytnutých, potřebných k plnění úkolů pro stát.

Správní právo pojmově rozlišuje tituly přenesení a propůjčení výkonu státní správy. V případě přenesení výkonu správy převažují u nového subjektu veřejné úkoly nad ostatními. O propůjčení výkonu veřejné správy hovoříme u fyzických a právnických osob, kde mají veřejné úkoly pouze doplňkový charakter. Chceme-li tedy správně klasifikovat působnost stráží, měli bychom hovořit o propůjčené působnosti.

Pro dotvoření celkového obrazu můžeme uvést další příklady propůjčení výkonu státní správy. Jsou jimi například stanice technické kontroly nebo funkce sčítacích komisařů.

Přenesenou působnost, jako primární výkon státní správy jiným subjektem, lze nalézt například při evidenci obyvatel a výdeji osobních dokladů.

6.6 Správní delikt

Pojem správní delikt není oficiálně definován. V literatuře je správním deliktem myšleno protiprávní jednání, jehož znaky jsou stanoveny zákonem, za které ukládá správní úřad (orgán) trest stanovený normou správního práva. Úpravu správních deliktů nenajdeme v jednom právním předpisu, ale v mnoha zákonech.

Správní delikty můžeme rozdělit na dva základní okruhy.

- 1) na přestupky,
- 2) na jiné správní delikty (např. správní delikty fyzických a právnických osob postihované zásadně bez ohledu na zavinění, správní disciplinární delikty, správní pořádkové delikty apod.).

Pro téma této práce jsou zajímavé zejména přestupky. Právě přestupkem může být klasifikováno jednání osob, na které dohlíží stráž přírody.

Přestupek

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, je stěžejním právním předpisem, který problematiku přestupků upravuje.

Přestupkem se rozumí dle §2 odst. 1 přestupkového zákona zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za tento přestupek výslovně označeno tímto nebo jiným zákonem a nejde o jiný správní delikt postížitelný podle zvláštních právních předpisů nebo o trestný čin (č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění).

Přestupek může spáchat pouze fyzická osoba starší 15 let, která byla v době spáchání přestupku přičetná. Pachatel se musí dopustit jednání, jehož skutková podstata je vymezena v zákoně o přestupcích nebo v jiném zákoně. Tohoto jednání se může dopustit úmyslně nebo z nedbalosti. Výjimkou z tohoto pravidla je jednání, které se svými znaky sice přestupku podobá, ale chybí znak protiprávnosti. Takové jednání upravuje §2 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích a nazýváme jej jednáním v nutné obraně nebo jednáním v krajní nouzi (známé jako okolnosti vylučující protiprávnost).

Zásadní rozdíl mezi přestupkem a trestným činem spatřujeme v míře nebezpečnosti takového jednání pro společnost. Míra nebezpečnosti (někdy nazývaná jako škodlivost) trestného činu pro společnost je mnohem vyšší než u přestupku.

Sankce, které lze uložit za spáchání přestupku jsou taxativně uvedeny v zákoně:

- napomenutí,
- pokuta,
- zákaz činnosti,
- propadnutí věci.

Ukládají se samostatně nebo více sankcí dohromady. Při ukládání sankcí postupuje správní úřad podle obecných pravidel, stanovených zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích, pohybuje se v prostoru vymezeném u jednotlivých skutkových podstat a dále zohledňuje všechny individuální znaky konkrétního činu.

Přestupky a řízení o přestupcích probíhá nejen podle zákona o přestupcích, ale i podle správního řádu. Zvláštním typem tohoto řízení a zároveň jediným druhem řízení, které mohou strážce přírody, jakož i myslivecké strážce, lesní strážce a rybářské strážce provádět je blokované řízení. Přestupek se projedná uložením pokuty v blokovaném řízení, jestliže je spolehlivě zjištěn, nestačí domluva a obviněný z přestupku je ochoten pokutu zaplatit (Hrozinková, 2001). Pověřené osoby jsou povinny prokázat, že jsou oprávněny pokuty v blokovaném řízení ukládat a vybírat. Na pokutových blocích potom musí vyznačit komu, kdy a za jaký přestupek byla pokuta

uložena. Pokuty jsou příjmem státního rozpočtu nebo příjmem rozpočtu obce či kraje (Anonym, 2004).

7 Charakteristika a popis stráží

Nejvyšším ústředním orgánem bezpečnostní správy, do které spadá i výkon stráží, je vláda České republiky. Specializovaným orgánem, jehož náplní je veřejný pořádek a správa vnitřní bezpečnosti našeho státu, je Ministerstvo vnitra ČR, které spravuje nejenom Policii ČR, hasiče, krizové řízení, civilní nouzové plánování, ale jeho působnost zasahuje i do místní správy. Tuto hierarchii je nutné pochopit zejména pro možnost spolupráce mezi jednotlivými složkami veřejné správy.

Výkon veřejné správy prostřednictvím stráží lze označit, jak již bylo řečeno výše, podle výkladu správního práva, jako propůjčení výkonu státní správy. Nejedná se o přenesení výkonu státní správy, protože tento výkon nemá převažující charakter v náplni výkonu stráží. Je zajímavé, jak široké spektrum literatury se zabývá otázkou přenesené působnosti, zatímco o titulu propůjčené působnosti nalezneme literatury velmi málo. Přitom titul propůjčení pravomocí státní správy nepatří pouze strážím, ale například také stanicím technické kontroly, stanicím měření emisí, funkcí sčítacích komisařů nebo revizorů (Anonym, 2002).

Zaměříme-li se na termín stráží, zjistíme, že toto označení se objevilo teprve nedávno. Původní název osob vykonávajících ochranu lesů, vod anebo rybníků bylo hlídač, místopřísežný strážný, přísežný hajný nebo přísežná stráž. Změny označení vychází z vývoje českého jazyka a snahy o terminologicky přesnější určení náplně těchto institucí.

Rybářská, vodní, myslivecká, lesní stráž i stráž přírody představují srovnatelné příbuzné instituty a stejně tak i charakteristika osob zastávajících funkce jednotlivých stráží je velmi podobná. Jedná se především o osoby vykonávající tyto funkce ve svém volném čase a jejich hlavní motivací není pouze dodržování platné legislativy, ale především osobní zájem na řádném využívání přírodních zdrojů bez zbytečné devastace přírody.

7.1 Druhy stráží

7.1.1 Myslivecká stráž

Regulace a ochrana v oblasti myslivosti má dlouholetou tradici zasahující až do období středověku. Osoby dozírající na panské honitby požívaly díky svému postavení obecní vážnosti a režim ochrany panské honitby byl velice přísný. Tyto aspekty podporovaly i široké pravomoci spjaté s funkcí správce panských lesů. Vývoj této soukromé ochrany lesů byl kontinuální bez významných změn a výkyvů až do období 50. let 20. století. V období po druhé světové válce byly v naší republice zestátněny lesy a v souvislosti s tím došlo i v oblasti myslivecké stráže k jejímu převedení do státních složek. Přestože se období socialismu vyznačuje restriktivní politikou a nastavením přísných pravidel soukromého držení zbraní, na úseku myslivecké stráže k významnému omezení pravomocí spojených s držením, nošením a použitím loveckých zbraní nedošlo.

Můžeme také vysledovat, že požadavky na osoby působící na úseku ochrany myslivosti se za posledních 150 let téměř nezměnily. Na základě nařízení ministerstva vnitřních záležitostí a spravedlnosti č. 124/1857 Ř.z., o tom, čeho zapotřebí, aby kdo mohl vzít bytí pod přísahu ke službě pro hájení myslivosti, byly myslivecké stráže kontrolovány státními úřady. Tato změna se jeví jako pochopitelná, pokud zohledníme politický a ekonomický vývoj tohoto období. Na základě říšského zákona bylo potřeba splnit předpoklady jako složení státní zkoušky, být bezúhonný, být právně, fyzicky a mravně způsobilý a starší 20 let.

Oproti tomu v období protektorátu byly podmínky pro tuto funkci stanoveny podle vládního nařízení č. 311/1942 Sb., o ochranné službě myslivecké. V této době pro výkon funkce stačila nejnižší známá věková hranice, a to 18 let. Další důležitou podmínkou byla německá nebo protektorátní příslušnost. Ostatní podmínky zůstaly téměř nezměněné.

Vyhláška Ministerstva lesního a vodního hospodářství Československé socialistické republiky o lesní stráží č. 98/1977 Sb., stanovila v § 2 odst. 2, na lesní stráž tyto požadavky: státní občanství ČR, dosažení 21 let, oddanost socialistickému

společenskému zřízení, zdravotní způsobilost, znalost povinností a oprávnění lesní stráže.

Dnešní požadavky upravuje zákon (č. 449/2001 Sb., o myslivosti v platném znění) takto:

- dovršení 21 let a způsobilost k právním úkonům,
- znalosti práv a povinností myslivecké stráže,
- složení slibu,
- fyzická a zdravotní způsobilost k výkonu funkce,
- trvalé bydliště na území ČR,
- platný lovecký lístek,
- zbrojní průkaz,
- pojištění pro případ odpovědnosti za škodu.

Z výše uvedených dat je možné vyčíst, že požadavky na mysliveckou stráž jsou v průběhu jejího vývoje velice podobné a téměř neměnné. S obdobnými požadavky se budeme setkávat i u dalších druhů současných stráží.

Mysliveckou stráž ustanovuje krajský úřad na základě přenesené působnosti na návrh uživatele honitby, nebo v zákonem stanovených podmínkách z vlastní iniciativy. Krajský úřad z vlastní iniciativy jmenuje mysliveckou stráž v případech, kdy myslivecká stráž musí být obligatorně ustanovena pro každých 500 ha honitby a uživatel honitby svoji zákonnou povinnost stráž navrhnout nesplnil. Příslušný krajský úřad pak mysliveckou stráž vybere bez jeho součinnosti. Zákon určuje funkční období myslivecké stráže na dobu deseti let. Myslivecká stráž se prokazuje služebním odznakem a průkazem ve kterém je vyznačen obvod její působnosti.(Staněk, 2000)

V porovnání s ostatními strážemi disponuje myslivecká stráž nejsilnějšími pravomocemi. Takto velké pravomoci lze odůvodnit hlavně bezpečnostními důvody spojenými s používáním střelných zbraní při honitbách. Mezi důležitá oprávnění myslivecké stráže patří pravomoc zadržet osobu ke zjištění její totožnosti, pokud je

stráží přistížena při neoprávněném lovu nebo při jiné činnosti porušující zákon o myslivosti. Další důležitou pravomocí těchto úředních osob je požadovat předložení loveckého lístku a povolenky lovu spolu se zbrojním průkazem a poté i potvrzení o povinném pojištění. Obecně diskutovanou pravomocí, kterou tato stráž disponuje je oprávnění zastavovat a prohlížet dopravní prostředky v případě důvodného podezření na přepravu neoprávněně nabyté zvěře a požadovat prokázání jejího zákonného nabytí. Myslivecká stráž má i pravomoc v zákonem stanovených případech odebrat stělnou zbraň a zakázanou loveckou výstroj a neprodleně ji odevzdat příslušným orgánům Policie ČR. Myslivecká stráž také ukládá a vybírá pokuty v blokovém řízení.

Na první pohled by se mohlo zdát, že myslivecká stráž je vybavena vůči narušitelům pořádku v honitbě a okolí rozsáhlou pravomocí. Přesto se však domnívám, že zde existuje závažný nedostatek. Zákonem není myslivecké stráži propůjčena pravomoc vynutit si požadované jednání. Při negativním postoji kontrolované osoby tedy musí myslivecká stráž požádat o pomoc a součinnost orgány obecní policie nebo Policie ČR.

7.1.2 Lesní stráž

Další stráží spjatou s hospodářskou činností člověka v přírodě je lesní stráž. Také tento institut má u nás již více než stočtyřicetiletou tradici. V průběhu historie se měnil nejen její název, ale částečně i náplň její práce. Zákonem č. 86/1949 Sb., o přísězných hajných k ochraně lesů, polního majetku, myslivosti, rybářství, vod a vodních děl, který platil až do roku 1978, byla činnost všech stráží shrnuta do náplně jedné osoby. Samostatná lesní stráž byla zřízena až od 1. ledna 1978. Poslední úpravu v novodobé historii přinesl až zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, tzv. lesní zákon. Lesní strážce podle tohoto právního předpisu ustanovuje příslušný orgán státní správy lesů, mimo jiné i Vojenský lesní úřad Ministerstva obrany, na návrh vlastníka lesa nebo v odůvodněných případech z vlastního podnětu.

Podmínky pro výkon funkce lesní strážce jsou podobné jako u předchozí myslivecké strážce, lze však nalézt i určité rozdíly. Předpoklady pro výkon

myslivecké stráže jsou přísnější v případě požadavku bezúhonnosti, podle lesního zákona je požadována pouze absence odsouzení pro úmyslný trestný čin. Samozřejmě není pro ustanovení lesní stráže potřebný ani zbrojní průkaz a lovecký lístek.

Lesní stráž může být osoba, která splňuje současně níže uvedené podmínky:

- fyzická osoba starší 21 let,
- občan ČR,
- má způsobilost k právním úkonům,
- nebyla odsouzena pro úmyslný trestný čin,
- je zdravotně způsobilá,
- prokázala znalost práva a povinností spojených s výkonem lesní stráže,
- složila předepsaný slib.

Náplní současné lesní stráže je dohled nad dodržováním povinností stanovených zákonem při obecném využívání lesa jinými subjekty než jsou vlastníci lesa, především návštěvníky lesa. Při výkonu uvedené činnosti má lesní stráž povinnost prokázat se služebním průkazem a být viditelně označena služebním odznakem. Lesní stráž je oprávněna zjistit totožnost osoby porušující ustanovení lesního zákona a v souladu se zákonem o přestupcích ukládat a vybírat blokové pokuty až do výše 1000 Kč, u mladistvých do výše 500 Kč. Nemůže-li lesní stráž zjistit totožnost osoby přistižené při přestupku, je oprávněna ji bezodkladně předvést k nejbližšímu policejnímu orgánu. Bohužel ani lesní stráže podobně jako myslivecké stráže nedisponují donucovací pravomocí a musí se v případech negativního postoje kontrolované osoby obracet na orgány obecní policie nebo Policie ČR.

A jaké postavení mají tyto úřední osoby v okolních zemích? Podle otevřené encyklopedie (Anonym, 2012) bychom nejpodobnější úpravu mohli nalézt na Slovensku, kde má člen lesní stráže podobná práva a povinnosti jako u nás. Při

výkonu služby je oprávněn nosit zbraň a při zachování potřebné opatrnosti ji může použít v nutné obraně, při zneškodňování zvířat a k varovnému výstřelu.

V Rakousku má lesní stráž práva veřejné stráže a je při výkonu služby oprávněna nosit krátkou střelnou zbraň. Při své činnosti může např. vykázat z lesa osoby, které se dopustily porušení zákona (Anonym, 2012).

Více oprávnění a silnější postavení má lesní stráž v Polsku. V této zemi je lesní stráž zaměstnanec tzv. lesní služby. Lesní stráž se zabývá i bojem s trestnými činy, přestupky a lesním pychem. Je také oprávněna vést vyšetřování, vznášet obvinění apod. I tyto osoby mají právo nosit zbraň (Anonym, 2012).

Nejvíce oprávnění má lesní stráž v Bavorsku. Na tomto území jsou lesní strážníci policisté, zaměstnanci státní správy lesů a osoby s příslušným povolením lesního úřadu. Lesní stráž zde má při výkonu své činnosti postavení policejního úředníka (Anonym, 2012).

7.1.3 Rybářská stráž

Právní úprava na úseku ochrany rybářství byla historicky komplikovanou záležitostí. Ustanovení, jež se tohoto tématu týkala, obsahoval například již Rybářský řád Rudolfa II., z roku 1583 i rybářské řády Karla VI. z roku 1720 a 1728 (Šíma, 1988). Zde byla ochrana rybářství zahrnuta do vymezení ochrany proti „pychu a výtržnosti“ (Soukup, 1955).

Ještě ustanovení prvního občanského zákoníku z roku 1811 (ABGB) umožňovala až do roku 1885 volně lovit ryby v tekoucích vodách. Zde žijící ryby považoval tento občanský zákoník za „věci bez pána“ a mohl si je tak kdokoliv přivlastnit. Tento princip však platil pouze ve vodách tekoucích, nikoliv v rybnících, neboť na rybnících vždy hospodařil vlastník, popřípadě jiný subjekt na základě smlouvy s vlastníkem (Hemelík, 2000). Po té vydaný rybářsko – policejní zákon z roku 1885 platil s drobnými úpravami až do roku 1952.

Vytvoření obdoby rybářské stráže poprvé umožnila vyhláška Zemského národního výboru v Praze z roku 1947 „o některých opatřeních ke zvelebení rybářství ve vodách vnitrozemských“. Přísežnou stráž, vykonávající funkci ochrany rybářství upravoval zákon č. 12/1948 Sb., o zevním označení přísežné stráže, určené k ochraně lesů, polního majetku, myslivosti, rybářství a vod a vodních děl, na který navazovala vyhláška ministerstva zemědělství č. 363/1952 Sb., vymezující práva a povinnosti této přísežné stráže.

Současné znění zákona č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráži, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství) v oblasti rybářské stráže, je strukturou podobné předcházejícímu zákonu č. 102/1963 Sb. Nově jsou však do něj implementovány právní předpisy Evropských společenství (dále jen ES) a v souvislosti s nařízením Rady ES upravujícím mezinárodní právní vztahy související s ochranou mořských rybolovných zdrojů z hlediska jejich dovozu a tranzitu přes naše území i kontrola obchodu s těmito chráněnými živočichy.

Hlava IV. zákona č. 99/2004 Sb., se v ustanoveních §14 až §18 zcela věnuje institutu rybářské stráže. Osobní požadavky na člena rybářské stráže jsou obdobné jako na stráž lesní a mysliveckou.

Osoba, která chce tuto funkci vykonávat, musí splňovat všechny následující podmínky:

- být starší 21 let,
- být bezúhonná,
- být způsobilá k právním úkonům,
- být zdravotně způsobilá pro výkon této funkce,
- musí prokázat znalost práv a povinností rybářské stráže,
- musí složit slib před příslušným úřadem.

Mezi oprávnění rybářské stráže patří kontrola osob lovících ryby, zda mají potřebné oprávnění a v případě, že tomu tak není, je zadržet. Dále mohou rybářské stráže v bezprostřední blízkosti rybníků a rybářských revírů zastavovat a prohlížet

dopravní prostředky a zavazadla, je-li důvodné podezření, že v nich naleznou neoprávněně nabyté ryby nebo jiné vodní živočichy. Rybářská stráž může v odůvodněných případech, za přestupky proti zákonu o rybářství, odebírat rybářské náčiní a samozřejmě ukládat a vybírat pokuty v blokovém řízení. Vzhledem k nemožnosti použít donucení, musí rybářská stráž vyžadovat při výkonech své funkce součinnost obecní policie nebo Policie ČR.

7.1.4 Vodní stráž

Na rozdíl od institutu rybářské stráže, jejímž úkolem je ochrana rybářství v rybnících a vodních dílech, působnost vodní stráže byla v oblasti ochrany čistoty vod, vodních toků a vodních děl. Nejvíce ucelenou právní úpravu vodní stráže obsahoval zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství. Nabytím účinnosti nyní platného zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, institut vodní stráže zanikl. Jejimi nástupci jsou v určitém směru vodoprávní úřady a Česká inspekce životního prostředí, disponující oprávněními srovnatelnými s bývalou vodní stráží. V tomto případě se samozřejmě jedná přímo o zaměstnance státní správy a již nejde o propůjčenou působnost. V době existence této úřední osoby, museli uchazeči splnit následující podmínky:

- být občan ČR,
- být starší 21 let,
- být způsobilý k právním úkonům,
- nebýt odsouzen pro úmyslný trestný čin,
- být zdravotně způsobilý,
- prokázat znalost práv a povinností vodní stráže,
- složit slib před příslušným úřadem.

Ze současných ohlasů Českého rybářského svazu lze konstatovat, že zrušení vodní stráže nebylo příliš zdařilým krokem. Podle vyjádření členů tohoto spolku není

funkce vodní stráže plnohodnotně nahrazena výkonem činnosti České inspekce životního prostředí a vodoprávních úřadů. Jejich obsazení nedovoluje dostatečně provádět v požadovaném rozsahu terénní ochranu vodních toků.

7.1.5 Stráž přírody

Základní právní rámec současných stráží přírody vytváří zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (ZOPK). Náplní výkonu funkce stráže přírody je kontrola a dodržování platných předpisů v oblasti ochrany přírody. Strážce dohlíží jak na faunu a flóru chráněnou druhově i územně, tak i na faunu a flóru obecnou (Knotek, 2004).

Na rozdíl od předchozích stráží se rozlišují v činnosti stráže přírody dvě kategorie funkcí. Strážce a zpravodaj.

Zpravodaj nemá žádná zvláštní oprávnění ani povinnosti. Provádí především různá sledování živočichů či rostlin, zjišťování stavu ekosystémů apod. (Malá, 2000).

Strážce jmenují příslušný krajský úřad a správy národních parků. Požadavky na osobu strážce jsou podle § 81 ZOPK následující:

- české státní občanství,
- dovršení 21 let věku,
- způsobilost k právním úkonům,
- zdravotní způsobilost,
- absence odsouzení pro úmyslný trestný čin,
- složení příslušného slibu.

Stráž přírody (strážce) může zjišťovat totožnost osob. Může také žádat prokázání původu chráněné rostliny nebo živočicha nebo rostliny a živočicha chráněného podle mezinárodní smlouvy, když zjistí, že daná osoba drží, zpracovává nebo nabízí takovou rostlinu nebo živočicha k prodeji. Strážci stráže přírody

mohou při plnění své funkce vyžadovat pomoc obecní policie nebo Policie ČR. Strážci dále mají oprávnění pozastavit rušivou činnost, dochází-li k bezprostřednímu ohrožování zájmů chráněných zákonem o ochraně přírody a krajiny. O tomto opatření však musí vždy učinit oznámení na příslušný orgán ochrany přírody.

8 Historie ochrany přírody a vznik stráží

8.1 12. stol. – 19.stol.

Z historického pohledu již lze ochranu přírody spatřit ve středověkých opatřeních na ochranu zvěře v panských loveckých revírech. Kolem roku 1189 byla vydána Statuta Konrádova českého knížete Konráda Oty a v roce 1360 Kniha Rožmberská, obě zmiňují ochranu lesů, i když v podobě opatření proti krádeži dřeva (Patzelt, 2011). Jako první právní norma na ochranu přírody však bývá nejčastěji označován pokus císaře Karla IV., tzv. kodex Maiestas Carolina. Tento soubor právních norem se snažil upravit systém feudální správy lesů a zároveň ukládal přísné tresty za jeho porušování. Pro omezování privilegií šlechty byl ale r. 1355 zamítnut a tak nikdy nenabyl platnosti.

O vědomé ochraně území a přírodních krajinných prvků můžeme hovořit až v období nastupujícího romantismu na počátku 19. století. Dne 28. srpna 1838 založil Jiří Augustin Languel-Buquoy na svém panství Nové Hrady první chráněné území v Čechách – Žofínský prales. Ve stejném roce zřídil ještě další chráněné území – Hojná voda. Obě tato území jsou nám zachována dodnes. Žofínský prales je národní přírodní rezervací. Hojná voda je chráněna jako národní přírodní památka.

Ochrana přírody se později promítá i do obecně závazných právních norem. Příkladem takové normy užívané na ochranu přírodních památek je tzv. Prügelpatent, oficiálně Císařské nařízení, jímž se vydávají předpisy o výkonu opatření a nálezů politických a policejních úřadů, ze dne 20. dubna 1854 kdy byl prügelpatent vydán jako nařízení císaře pod č. 96/1854 Ř. z. (Anonym, 2012). Od šedesátých let 19. století začínají vznikat tzv. okrašlovací spolky. Do roku 1880 vzniklo na území Čech, Moravy a Slezska 28 takovýchto spolků na ochranu přírody. V roce 1904 již byl v Praze založen Svaz českých okrašlovacích spolků v Království českém, který sdružoval 237 těchto spolků. Tím vznikl základ dobrovolné ochrany přírody a krajiny v České republice.

8.2 1918 - 1938

V období první republiky přechází ochrana přírody a krajiny do kompetencí ministerstva školství a národní osvěty, kde za tímto účelem vznikl odbor ochrany přírody. Výkon funkcí ochrany přírody v terénu zajišťovali pro ministerstvo tzv. Konservátoři pro ochranu přírody. Jednalo se o dobrovolníky a první přímé předchůdce stráží přírody, jmenované do funkce Konservátora ministerstvem školství. Generálním konservátorem byl jmenován pedagog Rudolf Maximovič, který začal v roce 1922 působit jako první odborný pracovník pro oblast ochrany přírody ve Státním památkovém úřadu. V letech 1918 - 1922 publikoval Rudolf Maximovič soupis významných stromů, alejí, porostů a keřů hejtmanství čáslavského (Reš, 2008). Současný seznam památných stromů vede Agentura ochrany přírody a krajiny (AOPK) a je možné do něj nahlédnout na jejích internetových stránkách. Odbor ochrany přírody ministerstva školství se dále zaměřil na zřizování nových přírodních rezervací. Jejich počet se tak díky jejich činnosti v období první republiky rozrostl z původních 15 na plných 142 rezervací.

Významným krokem, který zásadně ovlivnil ochranu přírody a krajiny České republiky, byla pozemková reforma, která proběhla v roce 1919. Na základě zákona č. 215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového, bylo zabráno a přerozděleno asi 4 miliony hektarů půdy. Při přerozdělování pozemků vzniklo mnoho státních rezervací. Dalším významným rozhodnutím ministerstva bylo tzv. šíření osvěty v péči ochrany přírody vyhlášením Stromového dne na všech školách. (Anonym, 2000) Při této akci bylo po celé naší republice vysázeno několik tisíc památných stromů.

8.3 1939 - 1989

V období protektorátu byla ochrana přírody vyjmuta z působnosti ministerstva školství a národní osvěty a převedena pod ministerstvo zemědělství a lesnictví. Namísto konservátorů převzali péči o přírodu tzv. pověřenci pro ochranu přírody. Tuto funkci zastávaly osoby německé národnosti. V období okupace byla před ochranou přírody upřednostňována hlavně činnost osvětově výchovná. Pod

záštitou spolků pro okrašlování a ochranu domoviny ale vznikaly další spolkové rezervace. Na spolkové rezervace dohlíželi správci, jejichž výlohy musely být hrazeny z prostředků svazu spolků. V roce 1944 byla vykoupena z prostředků získaných veřejnou sbírkou Mohelenská hadsová step.

V krátkém období následujícím hned po druhé světové válce byla především obnovena činnost okrašlovacích spolků. Znovu byly také podniknuty pokusy o schválení prvního zákona na ochranu přírody. I tentokrát však neúspěšně.

Důležitým mezníkem se stává rok 1948, ve kterém proběhla zásadní událost - vyvlastňování půdy, což znamená konec soukromých aktivit na poli ochrany přírody ze strany velkých vlastníků pozemků. Taktéž činnost dobrovolných občanských sdružení je potlačována na minimum. Socialistický stát zaujímá dominantní postavení ve všech oblastech společnosti, tedy i při ochraně přírody a krajiny. Ochrana přírody se tak stává výlučně oblastí veřejné správy. V roce 1956 se přijal historicky první zákon na ochranu přírody a krajiny v naší republice, zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, který vytváří systém velkoplošných a maloplošných chráněných území. Stát rovněž konservátory, zpravodaje a strážce přírody spojuje do tzv. okresních aktivů. Vlivem vývoje událostí, spojených s převáděním výkonu ochrany životního prostředí, se mění i pohled občanů, ti nadále vidí tyto činnosti jako výlučně starost státu. Podle zákona o dobrovolných organizacích a shromážděních, byly zrušeny tradiční dobrovolné spolky a stát soustředil svoji podporu do organizací Československého svazu mládeže a Revolučního odborového hnutí.

Už v roce 1958 je možné sledovat první náznaky obnovy dobrovolné ochrany přírody. Vzniká sekce ochrany přírody Společnosti Národního musea v Praze, pozdější TIS – Nezávislé sdružení přátel přírody. Přínos tohoto sdružení se projevil již po jejich 5letém působení, kdy po iniciativě „Ochranářského průzkumu Šumavy“ dal TIS vyhlásit Chráněnou krajinnou oblast Šumava o rozloze 1630 km². Mezi další úspěšné počiny lze zařadit kurz Sboru pro mladé přátele přírody pod názvem „Zálesácká škola“, výsadbu památných stromů na počest 50. výročí vzniku Československé republiky, pořádání celostátních konferencí o vlivech přírody na

zdraví člověka nebo výstavy fotografií v Národním muzeu. Jako samostatný svaz byl TIS ustanoven na členském sjezdu v Národním muzeu 15. listopadu 1969.

V 70. letech doznává pohled na ochranu přírody a krajiny po celém světě velké změny. Ubývání či dokonce vymizení jednotlivých druhů rostlin a živočichů v mezinárodním měřítku dává tušit globální problém škodlivosti vlivu člověka na přírodu. Toto nové chápání změnilo také princip ochrany přírody na našem území. Ze zákazů vstupů a hospodaření se vytváří podmínky pro omezený vstup do chráněných území za účelem vzrůstající ekologické výchovy laické veřejnosti.

V roce 1972 se konala Konference spojených národů o lidském životním prostředí (UNCHE), známá jako Stockholmská konference. Lze o ní hovořit jako o vyvrcholení environmentální vlny západního světa na poli péče o ochranu přírody a krajiny. Tato konference zásadním způsobem posunula i vývoj ochrany přírody v tehdejší Československé socialistické republice. Dalším pozitivním faktorem bylo také vyhlášení následujícího roku Mezinárodním rokem životního prostředí. Pod vlivem těchto událostí, v roce 1974, Český ústřední výbor Socialistického svazu mládeže vyhlásil původně jednorázovou akci Brontosaurus. Tato akce však rychle přerostla v masové hnutí organizující ochranářské a prázdninové akce na záchranu přírody a různých památek a rok 1974 je tak rokem vzniku nejznámějšího dobrovolného spolku na ochranu přírody u nás. Tisíce mladých lidí bylo zapojeno v rámci tohoto hnutí i do projektu Týká se to také tebe (TSTTT). Výraznou podporu hnutí Brontosaurus poskytl časopis Mladý svět. (Moravec, 2009)

Mottem hnutí Brontosaurus bylo: **„Brontosaurus to nepřežil, protože přerostl své možnosti.“**(Brontosaurus, 2012)

8.4 Vznik ČSOP

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) vznikl schválením vlády dne 23.8. 1978 na návrh ministerstva kultury. V té době již 10 let existoval Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny (SZOPK), který měl být vzorem nově vzniklého ČSOP. Ustavující sjezd Českého svazu ochránců přírody se uskutečnil ve Valdštejnském paláci v Praze 11. září 1979. Po vzniku ČSOP však musel z rozhodnutí příslušných

úřadů ukončit svoji činnost TIS. Část členů TISu přešla do vznikající struktury základních organizací ČSOP, organizovaných v rámci působnosti okresních národních výborů. Je zajímavé, že pod záštitou státní organizace působilo v té době na úseku ochrany přírody minimálně tisíc dobrovolníků, což dvojnásobně převyšovalo počet profesionálních ochránců.

Na podzim roku 1984, k pětiletému výročí činnosti svazu, byl v Praze svolán 1. sjezd ČSOP. V té době se ČSOP staral o cca 170 chráněných území a jeho členská základna čítala více než 23 000 členů, sdružených v 768 základních organizacích.

Aktivita ČSOP se později rozšířila i do oblastí připomínek k výstavbě, a to v podobě námitek poškozování životního prostředí výstavbou dopravní infrastruktury.

8.5 Ochrana po roce 1990

Po roce 1989 se rychle a v masivním měřítku aktivity v oblasti ochrany přírody a krajiny rozvíjí nejen na státní úrovni, ale především vzniká široké spektrum dobrovolných organizací. Poprvé v historii našeho státu se vytváří samostatné ministerstvo životního prostředí, vytvořil se Státní fond životního prostředí, jako zdroj financí určených na ochranu životního prostředí, a svoji činnost zahájila také samostatná Státní inspekce životního prostředí.

Součinnost dobrovolné i státní ochrany životního prostředí se kladně projevila při řešení problémů souvisejících se vznikem nového zákona na ochranu přírody a krajiny schváleném v roce 1992. Koncepčně se jednalo o vznik zákonů č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a o zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Zejména využitím zkušeností dobrovolných ochránců přírody působících v jednotlivých chráněných územích, národních parcích, ministerstvu životního prostředí nebo na referátech životního prostředí městských a okresních úřadů, bylo možné udržet dynamický vývoj státní ochrany životního prostředí. Tato činnost vyvrcholila při vstupu České republiky do Evropské unie začleněním se do evropské soustavy chráněných území Natura 2000.

Po velkolepém rozvoji ochrany přírody v první polovině devadesátých let se tempo zejména v oblasti dobrovolné ochrany přírody zpomaluje. Na tomto jevu se z jedné části podílí omezení domácích i zahraničních finančních zdrojů. Druhým faktorem byla ztráta prvotní euforie, která vedla k vytváření velkého množství nových občanských sdružení. Řada drobných organizací dokonce zanikla. Druhá polovina devadesátých let také dala vzniknout například Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, sdružujícím přeživší stabilní organizace.

Na úseku veřejné správy byl schválen zákon č. 114/1992 Sb., ZOPK. Významnou změnou také bylo ukončení platnosti zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, který zrušil okresní úřady, a agenda ochrany přírody byla převedena pod úřady krajské.

9 Právní úprava na úseku stráží přírody

9.1 Mezinárodní úmluvy v ochraně přírody a krajiny

Ochrana přírody a krajiny má mezinárodní rozměr a Česká republika je signatářem mezinárodních smluv, kterými se zavázala přírodu chránit. Chronologicky je možné je vyjmenovat podle jejich vzniku:

- Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva tzv. Ramsarská úmluva (publikována pod č. 396/1990 Sb.),
- Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (publikována pod č. 159/1991 Sb.),
- Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (publikován pod č. 100/2004 Sb.),
- Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť tzv. Bernská úmluva (publikována pod č. 107/2001 Sb. m. s.),
- Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů tzv. Bonnská úmluva (publikována pod č. 127/1994 Sb.),
- Dohoda o ochraně netopýrů v Evropě tzv. EUROBATS (publikována pod č. 208/1994 Sb. v pozdější úpravě pod č. 137/2002 Sb. m. s.),
- Úmluva o biologické rozmanitosti tzv. Úmluva o biodiverzitě (publikována pod č. 134/1999 Sb.),
- Evropská úmluva o krajině (publikována pod č. 13/2005 Sb. m. s.),
- Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí tzv. Aarhuská úmluva ratifikována podle čl. 10 Ústavy ČR. Jejím důsledkem je např. vládní usnesení č. 1048/2000 Sb., kterým byl v ČR přijat "Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a

osvěty v ČR" nebo zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (EIA).

Výčet mezinárodních smluv, jež Česká republika potvrdila a jimiž se řídí, jenom dokazuje, jak vysoko je nastaveno vnímání podpory ochrany přírody a krajiny v naší republice.

9.2 Základní pilíře

Zajištění správy bezpečnosti jako součásti veřejné správy patří v první řadě k úkolům Policie České republiky a ostatním ozbrojeným složkám. Určitou část bezpečnostních úkolů, ale přebírají samosprávné celky - obce, zřizující si k tomuto výkonu městskou nebo obecní policii. Právní úprava našeho státu však vytváří také zvláštní typ bezpečnostních orgánů. Soukromé osoby opatřuje pravomocemi k zajištění bezpečnosti ve specifických oblastech. Jedná se právě o strážce (mysliveckou, rybářskou, lesní stráž a strážce přírody).

Ač se na první pohled může tato struktura zdát různorodá, lze mezi jednotlivými články najít významné společné prvky. Všechny tyto složky vykonávají dohled nad chováním jednotlivých osob a dohlíží na dodržování stanovených norem. Donucení je samozřejmě krajním prostředkem dosažení ochrany a to v celé veřejné správě. Následuje až po preventivní činnosti. Vzhledem k propůjčení určitých pravomocí musí mít všechny bezpečnostní složky pevně stanovené mantinely při zásahu do práv a svobod občanů. Právní předpisy také předpokládají vzájemnou spolupráci jednotlivých článků při výkonu kontroly dodržování platných právních norem.

Nejvýznačnější otázkou z hlediska tvorby práva představují problémy vyplývající z pravomocí explicitně stanovených v zákonech ve směru možnosti omezení základních práv a svobod a ze zákonem určeného omezení zasahování správních orgánů do těchto práv a svobod. Funkci zákonné regulace ovšem nelze omezovat na limitaci ingerence státu ani ve sféře základních práv a povinností. Ze společenské smlouvy totiž vyplývá státu naopak i určitá ingerence do základních

práv a svobod, jinak by byl stát v této oblasti nefunkční a ve svém důsledku co do podstaty státní moci vůbec pro společnost zbytný (Knapp, 1995).

Z výše uvedeného je tedy pochopitelné, že stát regulaci chování na ochranu přírody a krajiny zakotvuje do právních norem. Výklad pojmu příroda není v českém právním systému nijak definován. Přírodu tvoří veškeré živé organismy a jejich přirozené životní prostředí. Lépe je vymezen pojem krajina, kterou definuje Evropská úmluva o krajině z roku 2000 a zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jako část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořenou souborem funkčně propojených ekosystémů s civilizačními prvky.

Základní pilíř ochrany přírody a krajiny je potřeba hledat již na nejvyšším legislativním stupni České republiky v Ústavě čl. 7 „Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“ a Listině základních práv a svobod čl. 35, kde je zakotveno právo na příznivé životní prostředí. Podle těchto ustanovení mimo jiné nikdo nesmí při výkonu svých práv ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje a druhové bohatství přírody nad míru stanovenou zákonem.

Tyto ústavní normy tvoří pevný základ pro zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů jako stěžejního právního předpisu ochrany naší přírody. K provádění tohoto zákona byla vydána vyhláška č. 395/1992 Sb., ve znění vyhlášky č. 105/1997 Sb., vyhlášky č. 200/1999 Sb., vyhlášky č. 85/2000 Sb. a vyhlášky č. 190/2000 Sb.

Podle obsahu zákona o ochraně přírody můžeme rozdělit současnou ochranu na obecnou a zvláštní. Obecnou ochranu požívají všechny součásti přírody a krajiny bez rozdílu. Zvláštní ochrana je poskytována pouze nejhodnotnější části přírody a krajiny tzv. úředně označené, tzn., jsou za zvláště chráněné vyhlášeny náležitým způsobem zákonem, nařízením vlády, vyhláškou nebo nařízením správního orgánu či rozhodnutím správního orgánu, a to po zákonem předepsaném procesu. Zvláštní ochranu lze podle tohoto zákona dále členit na ochranu konkrétního území, nebo na ochranu druhovou, zaměřenou na konkrétní druhy živočichů nebo rostlin bez ohledu na to, kde se nacházejí.

Poslední skupinu zvláštní ochrany přírody a krajiny tvoří podle tohoto zákona památné stromy.

Za druhý stěžejní právní předpis ochrany přírody a krajiny lze označit zákon č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí vyhláška č. 82/1997 Sb., ve znění vyhlášky č. 264/1998 Sb. Tento zákon, nazývaný též „CITES“, vychází z tzv. Washingtonské úmluvy. Tato smlouva upravuje mezinárodní obchod s ohroženými druhy volně žijících živočichů. Českou a Slovenskou federativní republikou byla ratifikována v roce 1992 a publikována ve Sbírce zákonů pod č. 572/1992 Sb. Úmluva CITES zavazuje smluvní strany k přijetí zákonných opatření zamezujících obchod s živočišnými druhy uvedenými v příloze této smlouvy. V České republice platí aktualizovaný seznam z nařízení Evropské komise č. 101/2012, který uvádí seznam živočichů a rostlin a výrobků, z nich vyrobených, rozdělený do čtyř kategorií (A, B, C, D), k jejichž vývozu je nutné povolení ministerstva životního prostředí. Většina takto chráněných exemplářů živočichů a rostlin zároveň podléhá tzv. registrační povinnosti, která ukládá povinnost jejich držitele registrovat u krajského úřadu místa trvalého pobytu jejich držení.

Třetím pilířovým zákonem je zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Tento zákon úzce navazuje na zákon ochrany přírody a krajiny a rozvíjí jej ve směru přiznání finančních nároků na kompenzace škod způsobených zvláště chráněnými živočichy uvedenými v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Podle tohoto zákona stát za stanovených podmínek hradí škody, které způsobil medvěd hnědý, rys ostrovid, vlk, los evropský, bobr evropský, vydra říční nebo kormorán velký. Nehradí se veškeré škody, ale pouze škody na lidském životě nebo zdraví, na tímto zákonem stanovených domácích zvířatech, nesklizených polních plodinách, lesních porostech, včelstvech a včelařských zařízeních a na rybách (Malá, 2000). V případech odškodnění podle tohoto zákona lze uplatnit škodu u krajského úřadu příslušného podle místa vzniklé škody.

9.3 Zřizování stráží přírody

Na aktivní ochraně přírody a krajiny se v České republice významnou měrou podílejí strážce přírody. Na rozdíl od ostatních stráží zřizovaných podle právního systému ČR má dvě kategorie, strážce a zpravodaje. Zpravodaj provádí především sledování rostlin a živočichů a nemá ze svého titulu žádná zvláštní oprávnění ani povinnosti. Obě kategorie, jak zpravodajové, tak strážci, jsou podle platných norem úřední osoby. Pro potřeby této práce se budu věnovat pouze kategorii strážců jako nositelů širších oprávnění a povinností spjatých s ochranou přírody a krajiny.

Strážce přírody jmenuje krajský úřad příslušný podle místa výkonu funkce strážce, pro území národních parků a chráněných krajinných oblastí správa tohoto území. Podmínky pro jmenování strážce do jeho funkce jsou taxativně vyjmenovány § 81 ZOPK a splňuje je osoba, která:

1. má české občanství,
2. je starší 21 let věku,
3. je způsobilá k právním úkonům,
4. je zdravotně způsobilá,
5. nebyla v minulosti pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin,
6. prokázala znalost příslušných právních předpisů,
7. složila slib před jmenovacím úřadem.

Všechny výše uvedené předpoklady musí uchazeč o funkci strážce přírody splnit bez výjimky.

Státní občanství a způsobilost k právním úkonům prokazuje uchazeč předložením platného občanského průkazu. Zdravotní způsobilost je dokladována lékařským potvrzením a výpisem z Rejstříku trestů je osvědčena skutečnost absence pravomocného odsouzení za úmyslný trestný čin.

Dalším krokem je úspěšné složení profesní zkoušky, ve které uchazeč prokáže znalosti právních předpisů souvisejících s ochranou přírody, geografickou

znalost území, na němž bude vykonávat strážní činnost, a samozřejmě znalosti práv a povinností stráže ochrany přírody.

Okruhy znalostí právních norem a dalších odborných znalostí potřebných pro úspěšné splnění zkoušky stráže přírody jsou čerpány z těchto právních předpisů a oblastí:

- zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákonného opatření předsednictva ČNR č. 347/1992 Sb., zákona č. 289/1995 Sb., nálezů Ústavního soudu ČR č. 3/1997 Sb., zákona č. 16/1997 Sb., zákona č. 123/1998 Sb., zákona č. 161/1999 Sb., zákona č. 238/1999 Sb. a zákona č. 132/2000 Sb., zákona o ochraně přírody a krajiny.
- zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí,
- zákona č. 138/1973 Sb., o vodách, ve znění pozdějších předpisů (vodní zákon),
- zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon),
- zákona č. 125/1997 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů,
- zákona č. 309/1991 Sb., o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami, ve znění pozdějších předpisů (zákon o ovzduší),
- zákona č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí,
- zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (přestupkový zákon),
- znalost zvláště chráněných rostlin a živočichů běžně se vyskytujících v místě výkonu funkce,
- znalost místopisu a geografie zvláště chráněných území v místě výkonu funkce,
- znalost práv a povinností stráže definovaných § 81, 81a a §81b ZOPK.

Po úspěšném složení zkoušky následuje složení slibu strážce před příslušným krajským úřadem nebo správou parku a převzetí služebního průkazu se znakem.

Slib strážce zní:

„Slibuji, že jako stráž přírody budu s největší pečlivostí a svědomitostí plnit povinnosti při kontrole dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny, že budu při výkonu této činnosti dodržovat právní předpisy a nepřekročím oprávnění příslušející strážci přírody.“(ZOPK).

9.4 Strážce jako úřední osoba

Vývoj právních norem na úseku ochrany přírody neustále pokračuje. Posilují se pravomoci orgánů vykonávajících přenesenou nebo propůjčenou působnost státní správy, aby tyto osoby mohly lépe vykonávat své funkce nejenom v oblasti ochrany přírody. Jednu z posledních důležitých úprav přinesl zákon č. 238/1999 Sb., který definoval, že fyzická osoba, která je ustanovena na funkci lesní, vodní, myslivecké, rybářské nebo strážce přírody, je úřední osobou. Tato významná změna přinesla zvýšení ochrany osob vykonávajících ochranu přírody a krajiny, ale zároveň i zvýšila odpovědnost strážců za jejich činnost. Z ochranných znaků spjatých s titulem úřední osoby lze zmínit:

- klasifikace útoku na úřední osobu,
- povinnost uposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu funkce,
- trestný čin podplácení úřední osoby.

Zároveň odpovědnost za činy, kterých se může úřední osoba dopustit:

- zneužití pravomoci úřední osoby,
- maření úkolu úřední osoby z nedbalosti,
- přijímání úplatku.

Je vhodné upozornit na skutečnost, kdy jiná osoba, která vystoupí na podporu strážce jako úřední osoby, požívá zákonné podpory, jako by sám byl veřejným činitelem.

9.4.1 Oprávnění a povinnosti

Podle ZOPK disponují stráže přírody výčtem oprávnění, která mohou omezovat zájmy ostatních osob, přidělených jim z titulu postavení úřední osoby. Pro vytvoření rovnovážného stavu jsou uloženy strážím určité povinnosti vůči osobám, jež mohou takto omezit. Výčet oprávnění upravuje §81 odstavec 8 a 9, ZOPK.

Podle ustanovení §81 odst. 8 jsou strážci oprávněni:

- a) zjišťovat totožnost osob, které porušují předpisy na ochranu přírody,
- b) ukládat a vybírat blokové pokuty za přestupky na úseku ochrany přírody,
- c) vstupovat na cizí pozemky za podmínek stanovených v §62,
- d) zadržet ke zjištění totožnosti osobu, kterou přistihnou při porušování právních předpisů o ochraně přírody a krajiny, a odevzdat ji orgánu Policie České republiky; přistižené osoby jsou povinny uposlechnout,
- e) požadovat pomoc nebo součinnost orgánů Policie České republiky, popřípadě obecní policie, pokud nemohou splnění svých povinností zajistit vlastními silami a prostředky.

Ustanovení §81 odst. 9 upravuje naléhavé situace v případě bezprostředního ohrožení chráněných zájmů. Podle části druhé, třetí a čtvrté ZOPK je strážce přírody oprávněn k pozastavení rušivé činnosti. O svém opatření bezodkladně vyrozumí územně příslušný orgán ochrany přírody.

Strážci přírody jsou při výkonu funkce uloženy povinnosti uvedené v ustanovení §81a ZOPK. Stráž přírody je při své činnosti povinna:

- a) prokázat se průkazem strážce přírody a nosit služební odznak,
- b) dohlížet na dodržování povinností spojených s kontrolou dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny,
- c) oznamovat neodkladně zjištěné závady, nedostatky a škody orgánu, který ji ustanovil, popřípadě v neodkladných případech též orgánům Policie České republiky nebo příslušným orgánům státní správy.

9.4.2 Sankce ukládané strážemi přírody

Jak již bylo řečeno, stráže na ochranu přírody nejsou vybaveny pouze oprávněním kontrolovat, zda osoby dodržují právní předpisy na ochranu přírody, ale také v případě, že dojde k závadnému jednání, které zákon označuje za přestupek nebo jiný delikt, mohou strážci přírody takové osobě uložit sankci. Tato pravomoc má na jedné straně preventivní charakter v tom smyslu, že by měla svou existencí odradit případného pachatele od závadného chování. Zároveň však obsahuje výchovnou funkci – každé protiprávní jednání bude potrestáno. Tuto výchovnou funkci by měli svou činností podpořit zejména dobrovolníci vykonávající funkci strážců přírody. Čím více svou aktivní činností odhalí porušení právních předpisů, tím více bude toto pravidlo platit.

Stráže přírody mohou sankcionovat pouze jednání, které je uvedeno v §87 a §88 ZOPK. Za přestupky vyjmenované v §87 ZOPK lze uložit sankci pouze fyzickým osobám. Podle §88 ZOPK jsou stíhány skutky právnických osob a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti. Ustanovení §88 je speciální úpravou přestupků ve vztahu k zákonu č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Zároveň ale platí, že v otázkách přestupků neupravených ZOPK platí subsidiárně zákon o přestupcích. Přestupky dle ZOPK jsou rozděleny do čtyř skupin dle jejich závažnosti. V žádném z přestupků není vyžadován úmysl, postačuje zavinění z nedbalosti. Fyzická osoba se dopustí přestupku, pokud například usmrcuje ptáky s výjimkou těch, kteří mohou být loveni, provádí škodlivý zásah do významného krajinného prvku bez souhlasu orgánu ochrany přírody, nedovoleně sbírá nebo poškozují zvláště chráněné nerosty, pokácí bez povolení nebo závažně poškodí skupinu dřevin rostoucí mimo les nebo porušuje ustanovení návštěvního řádu národního parku vydaného dle §19 ZOPK.

Sankcí, která může být pachateli přestupku uložena, je výlučně pokuta. Její výše je stanovena u jednotlivých skutkových podstat přestupků a je odvozena od závažnosti jednání. Za nejlehčí přestupky uvedené v odst. 1 §87 ZOPK může být uložena pokuta do výše 10.000,- Kč. Za závažnější porušení uvedené v odst. 2 §87 ZOPK může být uložena pokuta až do výše 20.000,- Kč. Pokutu až do výše 100.000,-

Kč může uložit stráž za přestupky uvedené v odst. 3 §87 ZOPK. Odst. 4 §87 ZOPK umožňuje uložení až dvojnásobné pokuty, pokud byly přestupky v ochraně zvláště chráněných rostlin a živočichů, dřevin a památných stromů spáchány ve zvláště chráněných územích.

Řešení přestupků může probíhat několika způsoby. V případě, že strážce přistihne osobu při protiprávním jednání, může tento přestupek při splnění zákonných podmínek vyřešit na místě v blokovém řízení. Podmínkou pro uložení pokuty v blokovém řízení je, že je přestupek spolehlivě zjištěn, tj. je zřejmé, že došlo k jednání, které je popsáno v §87 ZOPK jako přestupek, a není pochyb o tom, že zadržená osoba za přestupek odpovídá (Malá, 2000). V blokovém řízení lze udělit pokutu maximálně do výše 1.000,- Kč (mladistvému do výše 500,- Kč). Pachatel přestupku zaplatí pokutu na místě, nebo v případě, že nemá u sebe dostatek finančních prostředků, vydá mu strážce blok na pokutu a poučí jej o lhůtě její splatnosti a následcích v případě nezaplacení.

Nejsou-li splněny podmínky pro vyřešení přestupku v blokovém řízení, oznámí strážce přírody orgánu ochrany přírody, že došlo ke spáchání přestupku. Tím role strážce přírody končí a řešení přebírá orgán ochrany přírody. Na rozdíl od přestupkového zákona neumožňuje ZOPK strážcům přírody řešit spáchání přestupku domluvou (Malá, 2000).

Je-li spáchán právníkem osobou nebo fyzickou osobou při výkonu podnikatelské činnosti jiný správní delikt podle §88 ZOPK nemůže strážce přírody uložit pokutu sám, ale spáchání takového deliktu musí oznámit orgánu ochrany přírody. Ta může poté ve správním řízení uložit pokutu až do výše 2 miliony Kč.

Výnosy pokut uložených strážci přírody jsou příjmem rozpočtu kraje, popřípadě státního rozpočtu.

10 Provádění ochrany přírody podle ZOPK

Stěžejním předpisem stráží přírody je zákon č. 114/1992 Sb., ZOPK. Podíváme-li se podrobněji na tento zákon, nalezneme v první části účel vytvoření zákona s obecnou charakteristikou a výkladem základních pojmů důležitých pro správné pochopení zákona.

10.1 Obecná ochrana přírody a krajiny podle ZOPK

Obecnou ochranu podle ZOPK požívají všechny druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin bez rozdílu. ZOPK v §5 chrání všechny druhy rostlin a živočichů před zničením, poškozováním, sběrem a odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností zániku populace nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí (ZOPK). Tímto obecným ustanovením ZOPK nechrání jednotlivé živočichy a rostliny, ale obecně přírodu jako celek. Vzhledem k vývoji civilizace, jejímu propojení s přírodou a využívání přírodních zdrojů existují výjimky z této ochrany. Tyto výjimky tvoří taxativní výčet předpisů v příloze ZOPK. Jako nejlépe vystihující příklad lze uvést výjimku podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, Hlavě III., povolení lovu ve zvláštních případech, nebo výjimku podle zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, §54 mimořádná veterinární opatření (usmrcení zvířat).

Aby byla i obecná ochrana rostlin a živočichů komplexní, je nanejvýš důležité chránit i přirozený přírodní genofond. ZOPK stanoví, za jakých podmínek je možné záměrně křížit a následně tyto rozšiřovat nebo volně šířit geograficky nepůvodní druhy rostlin a živočichů do volné přírody. Zatímco křížení rostlin ve snaze zvýšit jejich rezistenci, úrodnost nebo zkrášlit jejich květenství z estetických důvodů se nám jeví jako přirozené a pochopitelné, křížení živočichů nám přijde vnitřně méně etické a v určitých případech dokonce zavrženíhodné.

10.1.1 Ochrana dřevin

Péči o dřeviny rostoucí mimo les, nebo jak dnes již nesprávně ZOPK označuje mimo lesní půdní fond, zakotvuje § 7 ZOPK, který chrání tyto dřeviny před poškozováním a ničením, pokud se na ně nevztahuje ochrana přísnější, nebo ochrana podle zvláštních předpisů. Následující § 8 ZOPK pak stanoví, za jakých podmínek je možné kácení těchto dřevin nebo v jakých případech je nutné mít povolení příslušného úřadu. Příslušný úřad má i zákonnou pravomoc uložit žadateli o povolení kácení dřevin jako kompenzaci ekologické újmy vzniklé kácením přiměřenou novou výsadbu. Obdobně jako v ostatních oblastech jsou zde vymezeny případy, kdy povolení není potřeba, příkladně v situacích, kdy dřeviny ohrožují lidské zdraví či život.

10.1.2 Ochrana jeskyní

Jeskyní se podle zákona o ochraně přírody a krajiny rozumí nejen podzemní prostory, které jsou jeskyní v běžném slova smyslu, ale i související jevy pod zemí (např. sintrová výzdoba, naplavené sedimenty) i nad zemí (např. vchody, závrtvy, ponory, vývěry) - § 10 odst. 1 ZOPK (Malá, 2000). ZOPK chrání jeskyně před jejich ničením a poškozováním a zároveň uděluje pravomoc příslušným úřadům regulovat využívání jeskyní vydáváním souhlasu o užívání.

Poškozování nebo ničení jeskyní může stráž přírody postihnout podle § 87 odst. 2 písm. g) nebo § 88 odst. 1 písm. l) ZOPK.

10.1.3 Ochrana paleontologických nálezů

V souvislosti s ochranou jeskyní navazuje ZOPK ochranou paleontologických nálezů. Paleontologickým nálezem rozumíme nálezy zkamenělých živočichů, jejich otisky v horninách nebo kosterní pozůstatky dávno vyhynulých živočichů. Zjednodušeně se jedná o současné pozůstatky geologické minulosti. ZOPK ukládá nálezci zajistit ochranu tohoto nálezu před poškozením, zničením nebo odcizením a zároveň vlastníkovvi příslušného pozemku, na kterém k nálezu došlo, umožnit

záchranný paleontologický výzkum. ZOPK pak dále uvádí výčet dalších podmínek postupu například při odborném dohledu. Nesplnění povinností spojených s paleontologickými nálezy mohou strážce přírody a orgány ochrany přírody sankcionovat podle § 87 odst. 1 písm. j) nebo § 88 odst. 1 písm. m) ZOPK.

10.1.4 Významný krajinný prvek

Významný krajinný prvek vymezuje ZOPK jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými prvky jsou lesy, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy nebo třeba rašeliniště. Tyto útvary chrání ZOPK před poškozováním, ničením nebo oslabením ekologicko – stabilizační funkce v § 4 odst. 2. Zásahy do významných krajinných prvků umožňuje za určitých podmínek závazné stanovisko příslušného úřadu orgánů ochrany přírody, např. při umístování staveb v krajině nebo pozemkových úpravách či odvodňování pozemků. Podle ZOPK je také nezbytné stanovisko orgánů ochrany přírody při schvalování lesních hospodářských plánů a osnov, k odlesňování a zalesňování pozemků převyšujících 0,5 ha a dalším lesnickým úpravám jako je výstavba lesních cest, svážnic a lesních melioračních systémů. Škodlivé zásahy do významných krajinných prvků mohou orgány ochrany přírody postihovat podle § 87 odst. 3 písm. m) nebo § 88 odst. 2 písm. b) ZOPK.

10.1.5 Krajinný ráz a přírodní park

Přírodní krajinný ráz je tvořen proti významnému krajinnému prvku přírodními, kulturními a historickými rysy přírody charakteristickými pro určité místo nebo oblast. Ochrana je zde nezbytná před činností, která vede ke snížení nebo změně estetické tváře krajiny. Krajinný ráz lze chránit podle ZOPK např. zřízením přírodního parku. Nejčastějším příkladem ochrany krajinného rázu nebo přírodního parku je omezení stavební činnosti. Zásah do krajinného rázu je možné postihovat orgány ochrany přírody podle § 87 odst. 2 písm. h) a § 88 odst. 1 písm. a) ZOPK.

10.1.6 Přechodně chráněná plocha

Dalším nástrojem ochrany přírody a krajiny je možnost vyhlášení přechodně chráněné plochy. Přechodně chráněné plochy vyhlašuje svým rozhodnutím orgán ochrany přírody (okresní úřad nebo správa) na ochranu území s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných rostlinných nebo živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů nebo jiných vážných důvodů vědeckých, studijních či informačních (Malá, 2000). Postih za porušení podmínek stanovených při ochraně přechodně chráněných ploch umožňuje §87 odst. 3 písm. k) nebo §88 odst. 1 písm. j) ZOPK.

10.2 Ochrana zvláště chráněných území

ZOPK (zákon č. 144/1992 Sb., v platném znění) dále zvláště chrání území přírodovědecky významná nebo jedinečná podle třetí části tohoto zákona. Jejich výčet je taxativně vyjmenován v §14 odst. 2 ZOPK následovně:

- a) národní parky,
- b) chráněné krajinné oblasti,
- c) národní přírodní rezervace,
- d) přírodní rezervace,
- e) národní přírodní památky,
- f) přírodní památky.

Prakticky se hovoří o tzv. velkoplošných nebo maloplošných chráněných územích. Zvláště chráněná území požívají nejen ochrany stanovené ZOPK jako základním druhem ochrany, ale i ochranou podle předpisu, kterým je dané území zřízeno, jako rozšířenou tzv. bližší ochranou. Ochranné podmínky často nejsou pro celé chráněné území stejné. Velkoplošná chráněná území jsou v praxi rozdělena do několika tzv. zón, ve kterých se liší druhy povolených činností. Základní ochranné podmínky ve zvláště chráněných územích lze shrnout do zákazů:

1. táboření a rozdělávání ohňů mimo vyhrazená místa,
2. sběr a odchyt rostlin a živočichů,
3. vstup a vjezd mimo vyznačené cesty,
4. intenzivní hospodaření.

Všechny zákazy stanovené ZOPK k ochraně zvláště chráněných území jsou přílohou této diplomové práce.

10.3 Památné stromy

Mimořádně významné stromy nebo stromořadí může orgán ochrany přírody označit podle ZOPK jako památné. Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji; jejich ošetřování je prováděno se souhlasem orgánu, který ochranu vyhlásil (ZOPK). Ústřední seznam památných stromů je evidován u Agentury ochrany přírody a krajiny. V případech poškozování nebo ničení památných stromů mohou strážce přírody udělovat sankce podle ustanovení § 87 odst. 3 písm. a) nebo podle § 88 odst. 1 písm. b) ZOPK. Dále je možné postihnout pokutou zakázanou činnost v ochranném pásmu památného stromu podle ustanovení § 87 odst. 1 písm. f) nebo § 88 odst. 1 písm. f) ZOPK.

10.4 Zvláště chráněné druhy živočichů a rostlin

Poslední kategorií uvedenou v ZOPK jsou zvláště chráněné rostliny a živočichové. Jedná se o vzácné druhy, vědecky nebo kulturně zajímavé, které ZOPK dělí do tří kategorií:

1. ohrožené druhy živočichů a rostlin,
2. silně ohrožené druhy živočichů a rostlin,
3. kriticky ohrožené druhy živočichů a rostlin.

Seznam těchto rostlin a živočichů nalezneme v příloze vyhlášky ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb., a jsou zařazeny v příloze této diplomové práce.

11 Pohled za hranice ČR

11.1 Amerika

Pohlédneme-li za hranice naší republiky, jako první nás jistě napadnou strážci přírody prvního národního parku - Yellowstone. Tento park vznikl 1.3.1872. Vzhledem k odlišnému právnímu systému, rozloze parku a mentalitě národa je velmi obtížné porovnávat rozsah pravomocí Rangerů a našich strážců přírody. Velmi zajímavá je podle autorů Albrighta a Taylora (2005) skutečnost, že pro vládu USA byla ochrana přírody v době vzniku parku tak důležitá, že první ochranu před pytláky a vandalismem zajišťovala Kavalerie US, a to až do roku 1905, kdy převzali ochranu Rangers (Anderson, 2000), (Whittlesey, 1988).

11.2 Afrika

Taktéž velké národní přírodní parky Afriky mají jiné podmínky pro výkon jejich ochrany. Strážci těchto parků se potýkají s nesrovnatelně vyšší mírou nebezpečí ze strany zvěře, vandalů a pytláků než jejich evropští kolegové, popis nebezpečí dobře popisuje časopis South African journal (2009). Taktéž velikost prostoru, ve které se pohybují, se rozkládá na desítkách kilometrů čtverečních. Například tanzanský Selousov park se rozprostírá na 50 000 km² a jeho ochranou se zabývá 360 polovojensky organizovaných „skautů“ s obvyklým policejním oprávněním (Policista, 2003).

11.3 Evropa

Pro provedení hlubšího porovnání je tedy nutné vybrat zejména evropské strážce. Vývoj evropských strážců provází podobná historie, Země česká v období středověku (zejména za vlády Karla IV.) zasahovala polovinu Evropy a Rakousko-

Uherská monarchie taktéž svým územím překrývala několik současných evropských států a již zmiňovaný Prügľpatent byl normou, která má v jejich historii zásadní význam. Ze sousedních států je třeba se zaměřit nejprve na nám nejbližší Slovensko.

11.3.1 Stráže přírody na Slovensku

Státní ochrana přírody (ŠOP SR) je zakotvena zákonem č. 543/2002 Z.z., *o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov*, vycházejícího ze zákona ČNR 114/1992 Sb., ZOPK, schváleného před rozpadem Česko – Slovenské federativní republiky. V současné slovenské právní úpravě jsou požadavky na strážce následující. Členem stráže přírody může být fyzická osoba, která:

- a) *dosiahla vek najmenej 18 rokov,*
- b) *je občanom Slovenskej republiky,*
- c) *je bezúhonná,*
- d) *je úplne spôsobilá na právne úkony,*
- e) *je na výkon tejto funkcie zdravotne a fyzicky spôsobilá,*
- f) *je odborne spôsobilá,*
- g) *zložila sľub podľa odseku 8.(zákon č. 543/2002 Z.z.)*

Oprávnění slovenských stráží jsou ale v porovnání s českými strážemi přírody vyšší, může například podle *Oprávnenia §75* omezovat osobní svobodu, použít donucovací prostředky, nosit osobní zbraň a použít ji nejen v nutné obraně a krajní nouzi, ale také např. k varovnému výstřelu (zákon č. 543/2002 Z.z., v platném znění).

11.3.2 Stráže přírody v Německu

Forstschutzbeauftragten, strážci přírody v Německu, požívají nejvyšších oprávnění z okolních zemí. Podle platných zákonů jednotlivých spolkových zemí mají při výkonu svých pravomocí nejen statut úřední osoby, ale i policejní pravomoci. Vzhledem k tomu, že jednotlivé spolkové země mají rozsah národních – lesních zákonů trochu jinak členěný, vybral jsem z nich pro ilustraci pouze jednu právní úpravu - zřízení strážní přírody v Bádensko-Württembersku §79 odst 4:

Policisté lesní ochrany mají při výkonu ochrany lesa, postavení policisty ve smyslu zákona o policii. § 67 odst. 2 věta 3 a 4 se použijí obdobně.

Míra použití donucovacích prostředků je v jednotlivých spolkových zemích odlišná. Jednotlivé právní úpravy totiž rozdílně klasifikují druhy těchto prostředků, jako například použití Taserů. Pro účely této práce jsou ale tyto rozdíly nepodstatné. Důležitý je rozsah pravomocí a postavení těchto strážců při ochraně přírody na úrovni policejních orgánů (Anonym, 2012).

11.3.3 Stráže přírody v Polsku

Stráž Ochrany Przyrody byla založena v roce 1957 a provozována jako součást státní správy do roku 2001 podle platných předpisů o ochraně přírody. Od svého počátku do roku 1996 provedli 90 000 evidovaných zásahů proti osobám porušujícím zákony na ochranu přírody a krajiny. V průběhu své činnosti aktivně spolupracovali s ochránci národních parků (Kampinos), lesní stráží, městskou policií a státní policií. Stráže nejen sankcionovali neovladatelné turisty, ale poskytovali poradenství a odbornou pomoc. Byli školeni v otázkách topografie a první pomoci nebo návodčí pilotů záchranného vrtulníku.

Poslední platná úprava Straže Ochrany Přírody (SOP) je popsána v zákoně č. 48 z roku 1991, o ochraně přírody, Sbírky zákonů č. 114. Tato upravovala práva stráží následovně.

Straže při plnění svých povinností mají tyto pravomoci:

- (požadovat doklady totožnosti osob porušujících ustanovení o ochraně přírody),
- (ukládat pokuty za porušení ochrany životního prostředí),
- (odebírat od subjektů porušujících předpisy o ochraně přírody nástroje použité k poškozování přírody),
- (působit jako státní zástupce v případech trestných činů proti právním předpisům o ochraně přírody). (Anonym, 2001)

Tyto stráže byly na základě politického rozhodnutí zrušeny a rozpuštěny 1. února 2001. Jejich prázdné místo zaplnilo nově vzniklé občanské sdružení pro ochranu přírody, tzv. "inspekce životního prostředí", která nyní pracuje podle zákona o sdružování a lze ji přirovnat k našemu ČSOP.

12 Zhodnocení a návrhy možných vylepšení

12.1 Zhodnocení funkce stráží přírody

V současné době můžeme osoby, které dohlíží v terénu na ochranu přírody rozdělit do tří různých skupin. Jako první a nejlépe propagovanou lze uvést stráž NP. Tito profesionálové jmenovaní a placení správou NP jsou bezpochyby veřejnosti nejlépe známou součástí ochrany přírody. Každý jedinec předpokládá, že na území parků může potkat strážce, kteří bdí nad dodržováním pravidel chování v takto chráněných oblastech. Stejně si jsou návštěvníci těchto území vědomi existence pravidel platných na těchto místech.

Za druhou skupinu je považován ČSOP. Toto občanské sdružení ochrany přírody má širokou základnu čítající přibližně 9000 členů. V očích veřejnosti je tento subjekt často nesprávně vnímán jako součást veřejné správy v oblasti ochrany přírody.

Poslední skupinou, jež je ale ústřední náplní této práce, jsou strážce přírody zřizované krajskými úřady. Těmito strážemi jsem se podrobně zabýval v předchozích kapitolách práce. Jsou součástí veřejné správy ČR, mají statut úřední osoby a zákonem stanovené pravomoci k výkonu své funkce. Tato skupina strážců má bohužel i nejmenší základnu. Příkladem je Plzeňský kraj, který má v současné době 45 strážců a 11 zpravodajů. Tyto osoby vykonávají svoji činnost bez nároku na finanční odměnu. Velká většina z nich je pokročilého věku a věnuje se ochraně přírody dlouhá desetiletí. Část z nich tvoří zaměstnanci záchranných stanic živočichů, pro které je funkce strážce výhodným pomocníkem rozšiřujícím jejich pravomoci při ochraně živočichů. Několik strážců v Plzeňském kraji je migrujících. Takto nazýváme strážce, kteří jsou jmenováni do své funkce ve dvou krajích. K takové situaci dochází v případě, že území, na kterém stráž nejčastěji vykonává svoji činnost, zasahuje do více krajů. V Plzeňském kraji jsou migračními strážci z přírodního parku Brdy a Berounka, jejichž území zasahuje do Středočeského kraje. Výkon funkce strážce přírody v jednom kraji totiž není přenositelný do kraje druhého. V měnícím se počtu nových strážců v Plzeňském kraji se odráží vývoj

ochrany přírody v celé republice. V období, které následovalo po zrušení okresních úřadů a převedení agendy ochrany přírody pod krajský úřad, zejména v prvních dvou letech, lze pozorovat zvýšený zájem o funkci strážce přírody. Po velmi krátkém boomu však dochází ke zřejmé stagnaci počtu strážců. Vinnu na tomto vývoji nese zejména stát, který jej zapříčinil svou nedostatečnou ekonomickou a mediální podporou. Zatímco v prvních třech letech krajského působení ochrany přírody bylo jmenováno 8 nových strážců, v následujících sedmi letech pak pouze 2 strážci přírody!

12.2 Návrh na vylepšení

V činnosti stráží jmenovaných krajskými úřady je možné najít mnoho nedostatků. Nejznámějším z nich je velmi malý počet osob, které tuto funkci vykonávají. V tomto směru bych navrhoval užší spolupráci krajských úřadů s občanskými sdruženími, jako jsou ČSOP, AOPK ČR, Klub českých turistů, Skaut atd. V těchto sdruženích nalezneme okruh lidí, jimž není současný stav přírody lhostejný. Jejich zájem o problematiku ochrany přírody je zjevný a není spjat s finančním ohodnocením. Využití občanských sdružení jako základny pro budoucí zpravodaje a strážce se přímo nabízí. Podpora a využití sdružení k šíření informovanosti na školách by jistě byla velkým přínosem pro veřejnou správu.

Další možností jak zvýšit počty stráží je z mého pohledu aktivní účast na oslovení a nábore možných strážců v řadách zaměstnanců záchranných stanic živočichů nebo na vysokých školách. Hledání nových strážců mezi studenty vysokých škol by vyřešilo také další problém, který jsem při své praxi objevil, a to vysoký věk většiny v současné době jmenovaných strážců.

V oblasti financování stávajících členů stráží přírody je situace přímo zoufalá. Jistě je pochopitelné, že v dnešní době úspor a snižování výdajů není možné vyčlenit dostatečné množství financí na základní činnosti veřejné správy natož k financování dobrovolných funkcí, jimiž strážce přírody ve veřejné správě jsou. Navrhoval bych, aby část agendy ochrany přírody, včetně komunikace se strážci, byla převedena na nižší stupně veřejné správy – obce s rozšířenou působností. Každá z obcí

s rozšířenou působností by financovala část strážců. Rozdělením nákladů mezi více subjektů by jejich finanční zaopatřování zjednodušilo. Přenesením části agendy na obce s rozšířenou působností, a tím jejímu přiblížení místu bydliště strážce, by se také snížily jednotlivé náklady na činnost stráží (např. cestovní náklady na školení apod.).

Neméně důležitá je zpětná vazba, která by v případech přenesení funkcí strážců přírody na nižší stupně veřejné správy byla bezesporu kvalitnější. Naopak krajské úřady by si mohly zachovat následné hodnocení činnosti stráží, v případech aktivní činnosti pak formou pochval a odměn těchto stráží, v případech negativních např. při porušení pravomocí, odebráním licencí stráže. Výkon činnosti strážců, kladný i záporný, by měl být pravidelně zveřejňován v periodikách zaměřených na problematiku ochrany přírody vydávaných příslušným krajským úřadem.

12.3 Zhodnocení právní úpravy a návrhy na její změnu

V předchozích kapitolách jsme se podrobně seznámili s historickým vývojem právní úpravy stráží přírody. Přesto, že celkový vývoj můžeme hodnotit jako pozitivní a se vzrůstající tendencí v oblasti pravomocí propůjčeným strážím přírody, můžeme v historii nalézt i zásadní vybočení z tohoto dlouhodobého trendu. Najdeme období, ve kterých stráže přírody disponovaly neobvykle širokou pravomocí, např. v období, kdy byly součástí myslivosti. Ale naopak přišla i doba, kdy stráže přírody téměř neexistovaly a ochrana přírody byla pouze v rukou dobrovolných sdružení.

Stejně jako při historickém rozboru bylo možné při geografickém srovnání právních úprav zjistit, že v našem okolí existují státy, ve kterých má stráž přírody své postavení vybudované na pevnějších základech a jsou jí poskytnuty účinnější nástroje než v České republice. Takovou právní úpravu můžeme nalézt např. v Německu nebo na Slovensku. Naopak v sousedním Polsku stráž přírody v současné době úplně chybí.

Obecně ale nelze přehlédnout celosvětově stoupající tendenci ochrany přírody a krajiny, která se projevuje zejména při uzavírání mezinárodních smluv a vzniku mezinárodních organizací. Jednotlivé státy uzavřené úmluvy následně implementují

do svých právních systémů a tím budují silnější postavení subjektů zabývajících se ochranou přírody a zároveň se vnitrostátní úpravy smluvních států sjednocují. Tyto subjekty pak vytvářejí nadnárodní organizace typu (např. IUCN, EUROPARC Federation nebo WWF), které se snaží prosazovat ochranu přírody na mezinárodním poli například na půdě evropského parlamentu.

Zaměříme-li se na současnou českou právní úpravu stráží přírody, můžeme konstatovat, že je poměrně rozsáhlá a podrobná, zejména na úrovni zákonné. Přesto však lze nalézt zásadní nedostatky a mezery.

Velmi závažným problémem, který zbytečně oslabuje postavení strážců přírody je absence pravomoci zadržet osobu páchající přestupek a absence pravomoci donutit kontrolovanou osobu k požadovaným úkonům. Propůjčením těchto pravomocí by tyto úřední osoby získaly větší respekt veřejnosti a zároveň by bylo možné lépe a účinněji využít i ostatní současné pravomoci. V platné právní úpravě tuto roli místo stráží přírody plní obecní, respektive městská, policie nebo Policie ČR. V praxi však často dochází k případům, kdy nelze z časových důvodů této součinnosti využít. S možností využít jiné ozbrojené složky státu souvisí také další mezera dnešních právních předpisů. Zákon umožňuje spolupráci s obecní policií nebo Policií ČR, ale neupravuje součinnost s Armádou ČR nebo celní správou. Zejména poslední jmenovaná si v dnešní době připsala nemalé úspěchy v oblasti ochrany živočichů. V tomto směru vidím velký prostor pro další rozvoj stráží přírody a ochrany přírody vůbec. Stávající spolupráce s obecní policií nebo Policií ČR by mohla být rozvinuta do dalších směrů. Zároveň by bylo přínosné využít poznatků obecní policie, která urazila k dnešní profesionální podobě značnou cestu. Některé normy upravující činnost obecní policie by mohly být zapracovány do institutu stráží přírody. Právní rámec a vlastní spolupráce s dalšími ozbrojenými složkami, již zmiňovanou Armádou ČR a celní správou, by znamenaly také pozitivní vývoj.

Dále se domnívám, že je nutné prováděcími předpisy upravit metodiku kontroly vykonávaných činností stráží přírody, stanovit povinnost pravidelných proškolení a přezkoušení právních předpisů a přesně vymezenou frekvenci terénních hlídek spravovaného území s následným vyhodnocením vlastních zjištění.

Neexistence této metodiky a jednotné právní úpravy totiž vytváří prostor pro vznik vlastních pravidel konkrétních krajských úřadů, jehož výsledkem je však roztržitost a odlišnost praxe na území jednotlivých krajů.

Také chybí norma zakládající nárok na finanční ohodnocení strážce, jehož funkce je výkonem veřejné správy.

Vzhledem k naší bohaté historii a získaným zkušenostem na poli strážní přírody bych se nebál do budoucna jít cestou vzoru pro ostatní země EU a zajistit si čerpáním dotací možnost vytvářet projekty na ochranu přírody.

13 Závěr

Tato studie zpracovává velmi zajímavé téma - stráže přírody. Při psaní jsem studoval právní předpisy, ale také literaturu a odborné články zabývající se danou problematikou, kterých však je velmi málo, anebo rozebírají pouze vybrané části tohoto tématu. Z tohoto pohledu je mé pojetí svým rozsahem mimořádné. Do práce jsem mohl vnést také zkušenosti ze své praxe, ale i z praxe odborníků, kteří tuto činnost vykonávají profesionálně, a to zejména v místě mého bydliště – v Plzeňském kraji. Doufám, že tato práce poslouží budoucím strážím přírody při přípravě na výkon jejich funkce, ale také stávajícím strážím k prohloubení jejich znalostí. Zároveň by tento materiál mohly stráže využívat při výchovné činnosti a osvětě. Přečtení mé práce by mohlo také probudit zájem nových uchazečů o funkci stráží a tím by se zvýšil počet osob vykonávajících tuto důležitou a nenahraditelnou činnost. Více strážců by znamenalo efektivnější výkon jejich práce, dosažení lepších výsledků a tím i vyšší ochranu přírody.

Myslím, že se mi cíl mé práce - vytvořit komplexní úpravu této problematiky, která je srozumitelná široké veřejnosti, ale nepostrádá svou úroveň - podařilo naplnit. Během svého studia jsem zjistil, že náplň činnosti stráží přírody je nepostradatelná ve všech jejích směrech. Vedle hlavního úkolu strážce, kterým je terénní činnost, ať už kontrolní, preventivní, ochranná nebo jen pomocná, je stejně důležitá i jeho činnost výchovná, která probíhá většinou formou přednášek a besed. Je nutné neustále šířit vědomosti o přírodě, ochraně přírody a tím i o strážích jako její součásti. Jen jedinec, který má dostatečné znalosti a uvědomuje si určité zákonitosti a souvislosti, je schopen řádným způsobem se chovat a ochranu přírody dále šířit.

V budoucnu při vytváření nových pravidel při ochraně přírody by bylo velkým přínosem dát větší prostor odborníkům a osobám, které se jí zabývají v praxi, jako např. strážci přírody.

Domnívám se, že neustále se zvyšující snaha o ochranu přírody jako společného životního prostředí bude nutně narážet na stejně tak se zvyšující snahu

o co největší svobody a práva jednotlivce. V tomto směru je třeba ale jednoznačně upřednostnit společný zájem na zachování zdravé přírody.

14 Seznam literatury

14.1 Publikace

FLEGL, V., 1998: *Přestupky a jiné správní delikty*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, ISBN 80-717-9215-2.

HENDRYCH, D., 2003: *Správní právo obecná část 5.*, rozšířené vyd. Praha: Nakl. C.H. Beck, ISBN 80-717-9671-9.

HEMELÍK, T., 2000: *Rybářství a právo*. 1. vyd. Praha: Orac, Iuris context, 2. ISBN 80-861-9914-2.

HORZINKOVÁ, E., 2001: *Nástin přednášek ze správního práva: (vybrané oblasti zvláštní části)*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, ISBN 80-725-1079-7.

HORZINKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H., 2009: *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou: a přehled zákonů obsahujících skutkové podstaty přestupků*. 1. vyd. podle právního stavu účinného k 1. 4. 2009. Praha: Leges, ISBN 978-808-7212-158.

KINDL, M., 1998: *Činnost veřejné správy - obecná část správního práva: (učební pomůcka správního práva pro studenty)*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství ZČU, ISBN 80-708-2468-9.

KNAPP, V., 1995: *Teorie práva*. Praha: C.H. BECK, ISBN 978-80-7179-028-0.

KRAJSKÝ ÚŘAD KARLOVY VARY, 2004: *Metodický výklad Krajského úřadu Karlovarského kraje zákona o obcích*, Karlovy Vary.

LANGROVÁ, V., 2007: *Přehled judikatury z oblasti životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, Judikatura (ASPI). ISBN 80-735-7252-4.

MALÁ, H., 2000: *Stráž přírody*. Vyd. 1. Praha: Orac, Kapesní příručky. ISBN 80-861-9920-7.

- PATZELT, Z., 2011: *Národní parky České republiky: National parks in the Czech Republic = Nationalparks der Tschechischen Republik*. Vyd. 1. Praha: Granit, ISBN 978-80-7296-077-4.
- PEKÁREK, M., PRŮCHOVÁ, I., 2000: *Zákon o ochraně přírody a krajiny a předpisy související: komentované znění*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 244. ISBN 80-210-2376-7.
- PTÁČEK, L., 2005: *Dobrovolná ochrana přírody v České republice: historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Český svaz ochránců přírody, Ústřední výkonná rada, ISBN 80-867-7008-7.
- SLÁDEČEK, V., 2009: *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, ISBN 978-807-3573-829.
- STANĚK, J., ŘEHÁK, L., 2000: *Nové postavení a úkoly stráží: příručka pro myslivecké strážce, rybářské strážce, vodní strážce, strážce přírody a lesní strážce*. 1. vyd. Praha: Venator, ISBN 80-902-8490-6.
- STAŠA, J., 2001: *Úvod do českého správního práva*. 4. dopl. Vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, ISBN 80-725-1151-3.
- ŠÍMA, A., 2001: *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 4. dopl. vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-717-9567-4.
- ŠTURMA, P., 2004: *Mezinárodní právo životního prostředí*. 1. vyd. Beroun: Ifec. ISBN 80-903-4092-X.
- TITTELBACHOVÁ, Š., 2011: *Turismus a veřejná správa: průniky, dysfunkce, problémy, šance: státní politika turismu České republiky: systémový přístup k řešení problémů*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3842-0.

14.2 Články a periodika

ANONYM, 2003: *Pytlácká válka*. Časopis Policista. č. 4

ČEŘOVSKÝ, J., 2004: *Historický nástin soukromých snah o ochranu přírody v České republice*. Časopis pro ochranu přírody a krajiny: 25 let ČSOP. č. 16.

DUŠEK, M., 2001: *Spolupráce ochrany přírody a Českého rybářského svazu*. Časopis Ochrana přírody. č. 5.

HARTEL, H., Z. KŘENOVÁ, J. HRUŠKA aj. DUŠEK., 2010: *Je současná ochrana přírody postavena na výsledcích výzkumu?*. Časopis Ochrana přírody. č. 6.

HAVELKOVÁ, S., 2007: *Několik slov k rozhodnutí o výjimce*. Časopis Ochrana přírody. č. 3.

HAVELKOVÁ, S., 2007: *Určování výše pokut*. Časopis Ochrana přírody. č. 5.

KNOTEK, J., 2004: *Rozbor právního režimu stráže přírody*. Časopis pro právní vědu a praxi. č. 2.

MATES, P., 2000: *Postavení veřejných stráží Ochránci lesů, vod a strání*. Veřejná správa, Týdeník vlády ČR. č. 17.

MLČOCH, S., 2007: *Potřebujeme nový zákon?*. Ochrana přírody. č. 5.

MORAVEC, J., 2009: *30 let Českého svazu ochránců přírody*. Časopis ochrana přírody. č. 6.

PEŠOUT, P., 2001: *Ochrana přírody, ministerstvo zemědělství požaduje vlastní policii*. Časopis Veřejná správa. č. 44.

STEJSKAL, V., 2002: *Odpovědnost za protiprávní jednání na úseku ochrany přírody a krajiny v České republice*. Časopis Ochrana přírody. č. 4.

STEJSKAL, V., 2002: *Nová právní úprava postihu trestných činů v oblasti ochrany přírod*. Časopis Ochrana přírody. č. 9.

ZÁSTĚROVÁ, J., 2000: *Klingenthalská sympozia o ochraně životního prostředí*.
Právník. č. 4.

14.3 Cizojazyčné zdroje

ADAMEC, M., URBAN, P., 2005: *Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku*. VII: zborník referátov z konferencie (Zvolen 2005). 1. vyd. Editor Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, ISBN 80-890-3571-X.

AGNOLETTI, M. a ANDERSON, S., 2000: *Forest history: international studies on socioeconomic and forest ecosystem change: report no. 2 of the IUFRO Task Force on Environmental Change*. New York, NY, USA: CABI Pub. ISBN 08-519-9419-9.

ANDERSON, R. a ANDERSON, C. S., 2000: *A ranger's guide to Yellowstone day hikes*. Helena, MT: Montana Magazine, ISBN 15-603-7157-9.

DANA, S. T., FAIRFAX S. K., 1980: *Forest and range policy, its development in the United States*, New York: McGraw-Hill, ISBN 00-7015288-8

GIBBON, H., MBITHI, D., MUGO, E. N., and PHIRI M., 2009: *Forest and Woodland Management in East and Central Africa: Emerging Models for Improvement in Livelihoods and Natural Resource Management in Kenya and Zambia*, Commonwealth Forestry Association.

GOBEZE T., BEKELE M., LEMENIH M. and KASSA H., 2009: *Participatory Forest Management and Its Impacts on Livelihoods and Forest Status: the Case of Bonga Forest in Ethiopia*, Commonwealth Forestry Association.

JUSKOVÁ, A., 2008: *Nature guard*. Žilina Institute of the High Mountain Biology, University of Žilina, Žilina.

TODDI A., STEELMAN C., ELEFANTE M., 2009: *DuMond, Serving the Common Interest in U.S. Forest Policy: A Case Study of the Healthy Forests Restoration Act*, Springer Science+Business Media, LLC.

WALKER, R., 2006: *Nature ranger*. London: Dorling Kindersley, ISBN 978-140-5310-369.

WHITTLESEY, L. H., 1988: *Yellowstone place names*. Helena: Montana Historical Society, ISBN 09-172-9815-2.

South African journal of wildlife research, Suid-Afrikaanse tydskrif vir natuurnavorsing 2009: *Nature Reserves, EasternCape, South Africa. South Africa: Wildlife*, ISSN 0379-4369.

14.4 Zákony

Zákon č. 12/1948 Sb., *o zevním označení přísežné stráže, určené k ochraně lesů, polního majetku, myslivosti a rybářství*. In: Sbíрка zákonů 17. 2. 1948. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 86/1949 Sb., *o přísežných hajných k ochraně lesů, polního majetku, myslivosti, rybářství a vod a vodních děl*. In: Sbíрка zákonů 7. 4. 1949. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 40/1956 Sb., *o státní ochraně přírody*. In: Sbíрка zákonů 24. 8. 1956. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon*. In: Sbíрка zákonů 8. 12. 1961. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 23/1962 Sb., *o myslivosti*. In: Sbíрка zákonů 9. 3. 1962. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 102/1963 Sb., *o rybářství*. In: Sbíрка zákonů 19. 12. 1963. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 130/1974 Sb., *o státní správě ve vodním hospodářství*. In: Sbíрка zákonů 22. 12. 1974. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 200/1990 Sb., *o přestupcích*. In: Sbíрка zákonů 18. 5. 1990. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 309/1991 Sb., *o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami (zákon o ovzduší)*. In: Sbíрка zákonů 9. 8. 1991. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

- Zákon č. 17/1992 Sb., *o životním prostředí*. In: Sbírka zákonů 16. 1. 1992. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 114/1992 Sb., *o ochraně přírody a krajiny*. In: Sbírka zákonů 25. 3. 1992. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 244/1992 Sb., *o posuzování vlivů na životní prostředí*. In: Sbírka zákonů 29. 5. 1992. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 572/1992 Sb., *úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin*. In: Sbírka zákonů 16. 12. 1992. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*. In: Sbírka zákonů 1. 1. 1993. Ve znění pozdějších ústavních zákonů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*. In: Sbírka zákonů 1. 1. 1993. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 289/1995 Sb., *o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)*. In: Sbírka zákonů 15. 12. 1995. V platném znění. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 16/1997 Sb., *o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů*. In: Sbírka zákonů 24. 2. 1997. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 125/1997 Sb., *o odpadech*. In: Sbírka zákonů 9. 6. 1997. V platném znění. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 166/1999 Sb., *o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)*. In: Sbírka zákonů 30. 7. 1999. V platném znění. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.
- Zákon č. 238/1999 Sb., *kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 sb., o myslivosti, ve znění pozdějších*

předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon). In: Sbíрка zákonů 9. 11. 1999. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 100/2001 Sb., *o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)*. In: Sbíрка zákonů 20. 3. 2001. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 115/2000 Sb., *o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy*. In: Sbíрка zákonů 10. 5. 2000. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 147/2000 Sb., *o okresních úřadech*. In: Sbíрка zákonů 12. 6. 2000. V platném znění. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 254/2001 Sb., *o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)*. In: Sbíрка zákonů 25. 3. 1992. Ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 449/2001 Sb., *o myslivosti*. In: Sbíрка zákonů 31. 12. 2001. V platném znění. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 99/2004 Sb., *o rybářství*. In: Sbíрка zákonů 5. 3. 2004. V platném znění. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*. In: Sbíрка zákonů 9. 2. 2009. V platném znění. Dostupné na Portálu ministerstva vnitra ČR.

14.5 Internetové zdroje

Citace.com, 2004: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.citace.com/>

ČESKÝ SVAZ OCHRÁNCŮ PŘÍRODY. 2012: Příroda valašska [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.priroda-valasska.cz/>

Český rybářský svaz, 2003: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.rybsvaz.cz/>

EUROPEAN BUSINESS ENTERPRISE, a.s. Státní správa, 2000: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.statnispava.cz/>

Justice.cz: Oficiální server českého soudnictví, 2012: [online]. cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/justice2/Uvod/Uvod.aspx>

KUHN, J. 1997: Lužické hory [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.luzicke-hory.cz/chko/index.php>

Ministerstvo vnitra ČR, 2010: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/>

Ministerstvo životního prostředí, 2008: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/>

Myslivost a lovectví, 2012: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.myslivost-lovectvi.cz/>

Nadace partnerství: Lidé příroda, 2008: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.nadacepartnerstvi.cz/>

Národní park Šumava, 2008: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/>

NK ČR. Katalogy a databáze Národní knihovny ČR, 2009: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://sigma.nkp.cz/F>

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ BEZK., 2012: Ekolist.cz [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.ekolist.cz/>

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ NAŠE PŘÍRODA, 2008: Naše příroda [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.nasepriroda.cz/>

ORÁČ, C. 2009: Lesní zákon. Outdoor.cz [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.outdooring.cz/cze/Outdoor-clanky/Lesni-zakon-lesni-straz>

ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTNÍ SPRÁVY. AOPK ČR: 2012: Ústřední seznam ochrany přírody [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://drusop.nature.cz/>

- Parlament České republiky: Poslanecká sněmovna, 2012: [online]. [cit. 2012-04-21].
Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>
- RASZKA, S. 2010: OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. Asociace strážců [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://strazprirody.cz/>
- Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv. Ministerstvo vnitra, 2012: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- Stráž přírody CHKO Bílé Karpaty, 2012: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.bilekarpaty.cz/strazci/>
- Stráž přírody CHKO Beskydy, 2010: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://beskydy.strazprirody.cz/>
- Stráž přírody CHKO Jeseníky, 2010: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://jeseniky.strazprirody.cz/>
- Straż Ochrony Przyrody, 2001: [online]. [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.sop.gt.pl/bielik/index.php>
- Trestní řízení pro každého, 2006: [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/>
- Veřejná správa: Příloha časopisu Obec a finance, 2012: [online]. [cit. 2012-04-21].
Dostupné z: <http://vsol.obce.cz/>

15 Přílohy